

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEC

BROJ 954

30. SRPNJA 2021. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

87. Dužionica u Somboru

Kruh – simbol života i vrijednih ruku

SADRŽAJ

6

Koje su prednosti prekograničnih projekata u Srijemu?
Poticanje regionalnog razvoja u općem interesu

8

Politička zastupljenost nacionalnih manjina (V.)
Kvote kao rješenje

12

Jadranka Stantić, ekonomistica i projektna menadžerica
Najveći potencijal su ljudi

30

Izložba *S Božjom pomoći* u okviru subotičke *Dužijance*
Narodna kreativnost u tkanju i vezenju

34

Znanstveni skup o Đakovačko-osječkoj crkvenoj pokrajini
Crkva u Srijemu i Slavoniji trajno je povezana

44

Ekskluzivno iz Tokija:
Martin Mačković, olimpijac
Medalja je glavni cilj

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Ivana Petrekanić Sič

(koordinatorka dopisne službe)

dr. sc. Jasminka Dulić

(novinarka, urednica političke rubrike)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Birograf Comp DOO, Zemun

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

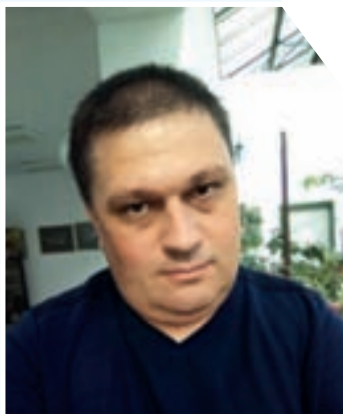
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Učiti od tragedija

U večernjim satima 6. lipnja ove godine, u Preradovićevoj ulici u Petrovaradinu (koja, ne samo što je glavna ulica, petrovaradinska transversala, već je i dio magistralnog »starog« putu koji povezuje dva najveća grada u Srbiji), dogodila se tragedija. Na dvadesetjednogodišnju Petrovaradinku **Ninu Rađenović** naletio je ogromnom brzinom *audi* A3, kojim je upravljao njezin vršnjak. Od zadobivenih teških ozljeda nekoliko sati kasnije studentica političkih znanosti preminula je. Protiv vozača, koji je na slobodi, vodi se kazneni postupak.

Ovaj užasni događaj ilustrira činjenicu da je Petrovaradin u prometnim okvirima iznimno tragično mjesto. U istoj ulici, na gotovo istom mjestu, kod tržnice, u prošlom desetljeću preminule su u prometnim nesrećama četiri osobe, a u ostalim (prometno kritičnim) ulicama, napose Reljkovićevoj i Račkog, još njih nekoliko. Deseci su pretrpjeli tjelesne ozljede. Činjenica je da se posljednja nesreća dogodila izvan pješačkog prijelaza, kao i da na istom mjestu kolnik prelaze stotine ljudi dnevno. Ovo su samo neki od motiva koji su nagnali Petrovaradinke na prosvjed koji je brzo urodio prvim plodom: na kritičnom mjestu postavljen je semafor. Kao i uvijek u ovakvim slučajevima, pitanje je jesu li životi morali biti izgubljeni da se nešto poduzme. Čini se da svi znaju pregorak odgovor na ovo pitanje.

Ubrzo nakon ovog događaja Petrovaradinke su pokrenuli peticiju, tražeći da obližnja ulica dobije naziv Ninin prolaz. Ipak, možda je, cijeneći veliku osjetljivost ove situacije, potrebno razmisliti da se trajno pamćenje ove i ostalih žrtava prometa uredi na neki drugi način. Naime, ciljane ulica već ima naziv – Medulićeva, po **Andriji Meduliću**, hrvatsko-talijanskom renesansnom slikaru, grafičaru i bakrorescu iz XVI. stoljeća. Bilo bi posve neumjesno i neprimjereno iznositi detalje o tome kako su prije točno tri desetljeća i koje sve (brojne) ulice u Petrovaradinu, koje su nosile hrvatske identitske elemente, preimenovane. Tadašnje su okolnosti bile sasvim drukčije u usporedbi s ovom.

Tragedije se ne smiju uvijek uspoređivati, ali za sve je zajedničko da se od njih uporno mora učiti. Poradi zajedničkoga dobra i sigurnosti svih Petrovaradinaca, za nadati se je da će novosadske vlasti vrlo ozbiljno shvatiti tragediju koja se dogodila, i ako je to volja žrtvine obitelji i lokalnih stanovnika, pijetet na primjeren način označiti.

M. T.

Konstituirajuće sjednice Predsjedništva i Vijeća DSHV-a

Utorak, 27. srpnja, u prostorijama *Spomen-doma bana Josipa Jelačića* u Petrovaradinu održane su konstituirajuće sjednice Predsjedništva i Vijeća Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini, čime su i formalno okončani izborni procesi. Prozivkom prisutnih članova Predsjedništva (14 od 17) i članova Vijeća (22 od 36) iz svih dijelova Vojvodine, izvršeno je konstituiranje ovih najvažnijih tijela odlučivanja u DSHV-u između dviju Skupština, priopćila je ta stranka.

Novoizabrani predsjednik DSHV-a **Tomislav Žigmanov** najprije je svima zahvalio na ukazanom povjerenju te pozvao sve izabrane dužnosnike DSHV-a na suradnju, konstruktivno držanje i predano zalaganje u ostvarivanju temeljne misije DSHV-a – političko artikuliranje interesa hrvatske zajednice u Srbiji.

»Bez obzira na razlike, nas sve treba okupljati zajednički cilj – borba za dostojanstvo i ravnopravnost Hrvata u Vojvodini, to jest Republici Srbiji«, rekao je Žigmanov.

Na sjednici Predsjedništva predsjednik Žigmanov je, na temelju statutarne ovlasti, iznio prijedlog kandidata za njegove najbliže suradnike – zamjenika predsjednika DSHV-a, dopredsjednike i tajnika. Kako je naglasio, prilikom odabira kandidata vodio je računa o cijelom nizu kriterija – dobim, spolnim i teritorijalnim aspektima, o sposobnostima, ugledu te privrženosti u ostvarivanju političkog programa DSHV-a.

»Na temelju toga, slobodan sam predložiti za zamjenika predsjednika DSHV-a **Gorana Kaurića**, za dopredsjednike **Mirka Ostrogonca**, **Zorana Čotu**, **Renatu Kuruc** i **Ankicu Jukić Mandić**, a za tajnika DSHV-a **Mladena Petrešića**. Isti je prijedlog od strane 14 članova Predsjedništva i 22 člana Vijeća jednoglasno prihvaćen.

Zahvalivši na dobivenom povjerenju, predsjednik Žigmanov je rekao kako je ovakav izbor kadrovskih rješenja, s obzirom na kvalitetu i kompetencije svojih najbližih suradnika, snažno jamstvo da će DSHV uspješno nastaviti djelovati.

Sastanak je završen obilaskom *Spomen-doma bana Josipa Jelačića* uz stručno vodstvo dr. sc. **Darka Polića**, upravitelja istoimene Zaklade te domjenkom koji su priredili drugi domaćini – članovi HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina.

H. R.

Pravedna nadoknada vlasnicima zemljišta

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini pozdravlja uznapredovale projekte izgradnje cestovne i željezničke infrastrukture u Vojvodini, koje poduzimaju srbijanske vlasti, što smo i do sada činili. Smatramo kako će nove ceste dati zamah gospodarstvu i utjecati na njegovo povoljnije pozicioniranje u dijelu Srbije u kojem živi i najveći broj Hrvata te time pridonijeti ostanku stanovništva na tim prostorima. Ujedno, ovim putem ukazujemo i na činjenicu da su stanovnici naselja, kroz čije se atare planira prolazak cestovne infrastrukture, uglavnom razumno dočekali informaci-

je da su rute planirane preko njihovih posjeda, očekujući pravednu nadoknadu za trajno izgubljene posjede. To se, međutim, u nekim slučajevima nije dogodilo. Zoran primjer su Hrtkovci, čije je stanovnike JP *Koridori Srbije* pozvao da prihvate prijedlog za eksproprijaciju zemljišta po cijeni koja je višestruko manja od tržišne. Zakon o eksproprijaciji izričito u prvom članku kaže kako nadoknada za dobra koja mijenjaju vlasnika radi javnoga interesa »ne može biti niža od tržišne«. Predlažemo, stoga, da se nesuglasice i nejasnoće koje imaju vlasnici zemljišta na ruti ove ceste rješavaju skupa s investitorom ceste i ministarstvom nadležnim za promet i infrastrukturu. DSHV, također, ukazuje i na činjenicu da je u tijeku izrada urbanističkoga projekta prve dionice državne ceste IB reda (brza cesta) od graničnoga prijelaza Bereg, preko Sombora, Kule, Vrbasa, Srbobrana, Bečeja i Kikinde do graničnog prijelaza Nakovo. Prva će dionica ove ceste povezati Bereg i Sombor, prolazeći kroz atare Berega, Koluta, Bezdana te sjeverne periferije Sombora, između Bezdanskog puta i Nenadića. Neki stanovnici Berega i ostalih navedenih naselja već su dobili informacije koje najavljuju eksproprijaciju te su, s pravom, zabrinuti da će biti dovedeni u nepovoljnu situaciju i da će na njihovu štetu pasti teret javnoga interesa.

Ukazujući na činjenicu da će planirana cesta proći preko najplodnijih oranica u Bačkoj, u najvećoj mjeri u osobnom vlasništvu, među kojima je i jedan broj Hrvata, DSHV poziva Ministarstvo građevinarstva, prometa i infrastrukture i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva da žurno i prioritetno pronađu mogućnost da se vlasnicima zemljišta na teritoriju Grada Sombora pruži zakonsko rješenje zamjene parcela na ruti ove ceste za poljoprivredno zemljište u vlasništvu države. Ukoliko se zamjena ne osigura, DSHV traži da se stvore uvjeti za nadoknadu vrijednosti zemljišta na kojim se grade ceste – svim vlasnicima po tržišnim cijenama.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Kikerec poželio DZH-u uspješan rad

»Želeći vam svako dobro i uspjeh u daljnjem radu, nadamo se da će u bliskoj budućnosti biti ujedno i prilike za razgovor o svim pitanjima od interesa i značaja za Hrvate u Srbiji«, navodi se u dopisu koji je predsjedniku DZH-a **Marinku Prčiću** uputio ravnatelj Uprave za jugoistočnu Europu Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH **Stribor Kikerec**. Dopis Uprave za jugoistočnu Europu stigao je nakon što je DZH Ministarstvu vanjskih i europskih poslova uputila informaciju o izboru novog vodstva stranke, dosadašnjem djelovanju i aktivnostima.

»Vjerujemo da samo zajedničkim naporima možemo postići pozitivne pomake kada je riječ o položaju Hrvata u Srbiji, ali i bilateralnim odnosima između Republike Hrvatske i Republike Srbije, kao i europskom putu Srbije«, navodi dalje Kikerec, uz podsjećanje da je interes Hrvata u Srbiji i poboljšanje njihovog položaja jedna od prioritetnih zadaća Ministarstva vanjskih i europskih poslova RH.

Daljnja potpora izgradnji *Hrvatske kuće*

Na 70. sjednici Vlade Republike Hrvatske, održanoj 22. srpnja, jednoglasno je usvojen Zaključak kojim se odobrava dodatnih 2.000.000 kuna za izgradnju *Hrvatske kuće* u Subotici i kadrovsko osnaživanje hrvatske zajednice u Republici Srbiji. Sredstva će biti prebačena posredstvom Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, koji također pruža snažnu podršku ovom kapitalnom projektu hrvatske zajednice. Time je osiguran nastavak započetih radova na objektu u kojem će se nalaziti dvije krovne institucije Hrvata u Republici Srbiji.

Zahvaljujući potpori SDU-a, u svibnju 2018. godine, u vrijeme III. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji, kupljeno je građevinsko zemljište pored postojećeg zdanja u kojem se trenutno nalazi sjedište dviju hrvatskih institucija (HNV i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata) i stavljeno na raspolaganje hrvatskoj zajednici za buduće potrebe.

Aktualni IV. saziv HNV-a odlučuje na spomenutom zemljištu izgraditi objekt u kojem će se nalaziti ključne institucije hrvatskog naroda u Republici Srbiji: NIU *Hrvatska riječ* (koja trenutno nema vlastiti prostor) i HNV, a sa starim objektom činit će jedinstvenu cjelinu. Ovaj kapitalni projekt hrvatske zajednice u Republici Srbiji, prvi koji s pozamašnim iznosom u cijelosti financira Vlada Republike Hrvatske, spada među prioritetne ciljeve HNV-a predviđene u izornoj platformi Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini *HRvati ZAJedno* koja je na posljednjem sazivu HNV-a odnijela uvjerljivu pobjedu.

U listopadu 2020. godine tajnik SDU-a **Zvonko Milas** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** potpisuju prvi ugovor kojim Republika Hrvatska preuzima odgovornost financiranja projektno-tehničke dokumentacije i I. faze izgradnje *Hrvatske kuće*. Tada je osigurano 1.300.000 kuna za izvedbu radova koji obuhvaćaju gradnju podruma i prvog kata. Simboličan početak izgradnje obilježen je 28. travnja ove godine, svečanim polaganjem kamena temeljca komu su prisustvovali **Gordan Grlić Radman**, ministar vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske i izaslanik predsjednika Vlade Republike Hrvatske **Andreja Plenkovića**, i državni tajnik Zvonko Milas. Stvarni početak radova uslijedio je nakon nekoliko dana, a trenutno je u izgradnji podrumski dio.

Posljednjim Zaključkom Vlade RH osigurana su sredstva za neometani i kontinuirani nastavak izgradnje objekta pa se očekuje da vanjski građevinski radovi budu završeni do konca godine.

»Lijepo je gledati kako od tri kamena nastaje ploča, kako na čvrstim temeljima raste zgrada i kako se skrb naše matične domovine diže u visine. Četiri otvorena gradilišta u hrvatskoj zajednici – u Petrovaradinu, Beogradu, Monoštoru i Subotici – nisu nastala sama od sebe, već su posljedica našeg planskog i predanog djelovanja. Vjerujem kako će oni za kratko vrijeme biti ispunjeni i sadržajima i ljudima. Tim ćemo izazovima i nadalje biti posvećeni«, izjavila je predsjednica HNV-a Jasna Vojnić.

Izaslanstvo HNV-a u Ministarstvu poljoprivrede Hrvatske

Državni tajnik Ministarstva poljoprivrede Hrvatske **Tugomir Majdak** primio je 22. srpnja izaslanstvo Hrvatskog nacionalnog vijeća s kojim je razgovarao o izazovima s kojima se susreću hrvatski poljoprivrednici u Srbiji. Izaslanstvo su činili predsjednik Izvršnog odbora HNV-a i upravitelj Fondacije za razvoj hrvatske zajednice u Srbiji **Cro-Fond Lazar Cvijin**, član predsjedništva Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini i pomoćnik pokrajinskog tajnika za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo master ing. poljoprivrede **Mladen Petreš** te član Tima za izradu registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gospodarstava i bivši predsjednik DSHV-a **Petar Kuntić**.

Predstavnici HNV-a su upoznali državnog tajnika s aktualnim problemima hrvatskih poljoprivrednika u Srbiji, napose s malim potporama koje dobivaju u domicilnoj državi te s problemom nelojalne poljoprivredne konkuren-

cije. Također su predstavili projekt Fondacije *Cro-Fond* »Izrada registra gospodarstvenika i poljoprivrednih gazdinstava« koji za krajnji cilj ima pomoć Hrvatske hrvatskim privrednicima i poljoprivrednicima u Srbiji.

»Gospodin Majdak je iskazao razumijevanje za situaciju u kojoj se nalaze hrvatski poljoprivrednici i podržao projekt, ocijenivši kako je to dobar put da se sagleda opseg resursa i potreba naše zajednice na tom području, što će biti osnova za nastavak buduće suradnje glede moguće potpore Vlade Hrvatske«, izjavio je Cvijin.

Podsjetimo, projekt je započeo s realizacijom održavanjem tribina u Subotici i Somboru koje su za cilj imale upoznavanje privrednika i poljoprivrednika s potrebnom izradi registra te s ciljevima i načinima provedbe tog postupka, a tema je izazvala velik interes okupivši nekoliko desetina posjetitelja.

Koje su prednosti prekograničnih projekata u Srijemu?

Poticanje regionalnog razvoja u općem interesu

»Srijem ima veliki potencijal da razvija razne vrste projekata. Sada ne radimo samo s osobama s invaliditetom nego radimo i u područjima energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije, u području zaštite ljudskih prava i u mnogim drugim područjima koja su ovoj regiji prijeko potrebna«, kaže Bojana Lanc

Ukorist oba naroda, građana pograničnih područja, već više od jednog desetljeća Srbija i Hrvatska zajednički apliciraju za sredstva iz europske kase. Programi prekogranične i transnacionalne suradnje, Interreg programi, predstavljaju financijsku podršku suradnji pograničnih teritorija susjednih država (prekogranična suradnja) ili suradnji dijelova ili cijelih država (transnacionalna suradnja), na rješavanju pitanja od zajedničkog interesa kao što su: upravljanje otpadom, pružanje usluga u različitim sektorima, kulturna i ekonomska suradnja, turizam, promet itd. Programi teritorijalne suradnje u Europskoj uniji su se počeli provoditi 1990. godine, a od 2004. u programe Interreg se uključuju i države koje nisu članice EU. Time je Srbija dobila mogućnost za razvoj prekogranične i transnacionalne suradnje. Od 2004. godine do danas, u Srbiji je podnijeto više od 3.500 prijedloga projekata. Financirano je više od 800 projekata koje je provodilo 500 organizacija iz Srbije. Objavljeno je 35 javnih poziva za prikupljanje prijedloga projekata i ugovoreno je preko 91 milijuna eura. Opremljene su bolnice, vrtići, zoološki vrtovi, adaptirane su crkve, surađivale su službe za zajedničko reagiranje u izvanrednim situacijama i u borbi protiv trgovine narkotika, organizirani su koncerti, sportski događaji, a ugrožene grupe su dobile poticaj i vjeru u bolje sutra. Time se ostvaruje cilj prekogranične i transnacionalne suradnje – stvaranje uvjeta za kvalitetniji život građana širom Europe.

Različite koristi

S prednostima prekograničnih projekata, kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou, uvjerali su se i žitelji Srijema. Zajedno s nekoliko općina u Hrvatskoj godina-

ma lokalne samouprave u Srijemu realiziraju projekte, od poljoprivrede i ekologije, preko suradnji u obrani od poplava, do turizma i kulturne suradnje. Kroz suradnju ljudi se upoznaju, saznaju nove stvari i uče na iskustvima susjeda. Tako se brišu granice i nastaju mostovi prijateljstva. Regionalna razvojna agencija Srem je tijekom prethodnih godina realizirala nekoliko značajnih prekograničnih i europskih projekata.

»Do sada smo realizirali nekoliko značajnih projekata s Hrvatskom i Bosnom i Hercegovinom, te nekoliko većih europskih projekata koji obuhvaćaju ove zemlje. Od ove godine to su veliki interregovi. Realizirali smo projekte u programu *Adrian*, koji također obuhvaćaju Hrvatsku i Bosnu. Zatim program *Europa* za građane, projekt *Take care* koji je bio program prekogranične suradnje s Hrvatskom. U njemu je najveću korist imala Opća bolnica Srijemska Mitrovica koja je u potpunosti opremila odjel za palijativnu njegu. S druge strane, u Hrvatskoj, na širem području Vukovarsko-srijemske županije, uspostavljena je usluga gerontodomačice«, istaknula je projektna menadžerica Regionalne razvojne agencije Srem **Bojana Lanc**.

Transnacionalna suradnja – uvjet za nove ideje

Nedavno je u Rumi u organizaciji Regionalne razvojne agencije Srem, Centra za ekonomsko unapređenje Roma i Crvenog križa iz Srijemske Mitrovice, uz prisustvo partnera iz Češke, Bugarske, Hrvatske i Bosne i Hercegovina, održana trodnevna konferencija projekta »WAI4PwDs-Web Accessibility and other Initiatives for Persons with Disabilities in EU i Pandemic and other Crisis Times« koji se financira iz programa *Europa za građane i građanke, mjera Mreža gradova*. U ovom projektu ostvarena je i uspješna suradnja s partnerima iz Varaždina.

»Projekt je nastao u trenutku kada se pojavio covid-19. Razmatrali smo koje osobe su najviše ugrožene u situacijama *lockdowna*, u situacijama zatvaranja i socijalnog distanciranja. Došli smo do zaključka da su to svakako osobe s invaliditetom. Onda smo krenuli da analiziramo koja je to situacija koja njima najviše ne godi. Došli smo do saznanja da je to web pristupačnost, točnije pristup

informacijama, pristup školovanju, nekim drugim uslugama kao što su zdravstvo, zakazivanje pregleda. To je nešto što osobe, pogotovo osobe koje su slijepe i gluhe, ne mogu koristiti u situacijama kada web sajtovi nisu prilagođeni njihovim potrebama. Od toga smo krenuli, a kasnije smo tu temu proširili i na druge osobe s invaliditetom. Prešli smo i na fizičku pristupačnost i na pristupačnost fizičkim objektima, napose u kontekstu turizma. To je jedna široka tema koja nema kraja«, izjavila je Lanc.

Kako dalje navodi, prekogranični projekti pružaju velike mogućnosti za Srijem.

»Srijem ima veliki potencijal da razvija razne vrste projekata. Sada ne radimo samo s osobama s invaliditetom nego radimo i u područjima energetske efikasnosti, obnovljivih izvora energije, u području zaštite ljudskih prava i u mnogim drugim područjima koja su ovoj regiji prijeko potrebna. Tom transnacionalnom suradnjom mi samo poboljšavamo naša iskustva, naša znanja, učimo od drugih, jer neke regije su se u odnosu na Srijem i u odnosu

na Srbiju mnogo više razvile. Nama je najznačajnije da učimo od drugih, da prenesemo saznanja i da drugima prenosimo naša znanja. Na taj način razvijamo i nove projektne ideje«, rekla je Lanc, dodajući da su u narednom periodu u planu novi pravci suradnje s partnerima iz regije, a između ostalih akcent će biti na pristupačnom turizmu za osobe s invaliditetom.

Lakši pristup zdravstvenim uslugama

Zahvaljujući Regionalnoj agenciji Srem, Centar za ekonomsko unapređenje Roma iz Srijemske Mitrovice, također je sudjelovao na različitim europskim projektima. Jedan od njih je i *Zdravlje za Rome* u kojem je, osim njih, sudjelovalo i sedam partnera iz Srbije i Hrvatske.

»Projekt se odnosio na zdravlje Roma, odnosno na to koliko su Romi upućeni i koliko znaju o svojim pravima kada je u pitanju pristupačnost zdravstvenim uslugama. Ovaj projekt je dobro došao za vrijeme pandemije kada su građani bili prepušteni sami sebi budući da mnogi od nas nisu znali kako se zaštititi. Projekt je bio namijenjen zdravlju Roma. Na ovom projektu smo im pomogli da imaju bolju dostupnost zdravstvenoj zaštiti, kako u Srijemskoj Mitrovici, tako i u Hrvatskoj, budući da su partneri na ovom projektu bili Grad Čakovac i Međimurska županija. Na obje strane rađene su studije izvodljivosti. U Hrvatskoj je posebno bila naglašena pristupačnost zdravstvenim uslugama. Oni žive u udaljenim mjestima. Kroz ovaj projekt osiguran im je autobusni prijevoz do Međimurske županije gdje postoje zdravstveni centri. Što se tiče Srijemske Mitrovice, imali smo liječnike koji su svakodnevno bili na terenu. Također, liječnici opće prakse, pedijatri, ginekolozi, organizirali su zdravstvene radionice. Mogu reći da smo u nekim situacijama spasili ljudske živote, jer su na osnovu ovih radionica

oni prepoznali neke od simptoma koje su imali i na taj način spriječili razvoj bolesti. U romskim naseljima smo imali terenske radnike, Rome, koji su upućivali i odvozili stanovnike ovih naselja do zdravstvene ustanove«, istaknula je **Sladana Teodorović** iz Centra za ekonomsko unapređenje Roma, ističući da imaju dobra iskustva s partnerima iz Hrvatske s kojima planiraju buduće projekte.

Sama činjenica da su u periodu od 2014. do 2020. godine s 34,2 milijuna eura financirani projekti koji su imali za cilj pridonijeti poboljšanju kvalitete socijalnih i zdravstvenih usluga, promoviranju obnovljivih izvora energije, zaštiti životnog okoliša, očuvanju kulturno-povijesne baštine, turizmu, te poboljšanju konkurentnosti u pograničnom predjelu, dovoljno govori u prilog tome koliki je njihov značaj, kako u poticanju regionalnog razvoja korištenjem dostupnih fondova EU, tako i u privlačenju stranih investitora, konkretno na području Srijema.

S. D.

Politička zastupljenost nacionalnih manjina (V.)

Kvote kao rješenje

*Nije sporno da postoji neravnomjerna zastupljenost nacionalnih zajednica u skupštinama Srbije, AP Vojvodine i lokalnim samoupravama gdje žive pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica * Izborni sustav u Srbiji, AP Vojvodini i po lokalnim samoupravama treba dopuniti na taj način da lista kandidata za izbore, osim rodne ravnopravnosti, mora sadržati i etničku ravnopravnost. To znači da bi na listi kandidata bili razmjerno predloženi i pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica, suglasno etničkom sastavu stanovništva, smatra Bogdan Vislavski iz rusinske nacionalne zajednice*

Premda je stanovništvo Srbije etnički raznoliko, manjinske grupe čine relativno mali postotak stanovništva i većina manjinskih grupa ima pojedinačno ispod 1% ukupnog stanovništva. Među dvadesetak malobrojnih manjina su i Rusini kojih ima nešto manje od 14.000 prema posljednjem popisu iz 2011. godine.

Na teritoriju današnje Srbije žive preko 260 godina, kao službeni početak njihovog naseljavanja uzima se 17. siječnja 1751. kada se prvih 200 porodica naselilo u pustari Veliki Krstur kada nastaje najveće i najpoznatije naselje Rusina u Vojvodini Ruski Krstur. U većem broju naseljavaju i Kucuru, Šid, Novi Sad i druge gradove.

Prepoznatljiva su nacionalno manjinska zajednica koja ima razvijene kulturne i obrazovne institucije, te manjinsko nacionalno vijeće dok su u političkom smislu prepoznatljivi po svojim predstavnicima koji su se za mjesto u republičkoj, pokrajinskoj i lokalnim skupštinama borili u tzv. velikim strankama, prije svega u Demokratskoj stranci i Ligi socijaldemokrata Vojvodine.

Postoje i dvije registrirane rusinske političke stranke – Rusinska demokratska stranka, čiji je predsjednik dr. **Miroslav Besermenji**, te Zajedno za Vojvodinu čija je predsjednica **Olena Papuga**.

Zastupljeni preko velikih stranaka

Diplomirani pravnik **Bogdan Vislavski**, koji je u tri mandata bio angažiran kao predsjednik Odbora za službenu uporabu jezika i pisma u Rusinskom nacionalnom vijeću, a trenutačno je angažiran kao zamjenik člana u Posebnoj radnoj grupi za izradu nacionalne strategije prevencije o zaštiti od diskriminacije pri Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, bio je naš sugovornik iz rusinske zajednice na temu političkog predstavljanja manjina u Srbiji.

Vislavski kaže kako postoje propusti u izbornom zakonodavstvu i praksi u odnosu na manje nacionalne zajednice što daje osnovu i za izmjenu izbornih zakona.

»Nacionalni savjet rusinske nacionalne manjine u Srbiji se i u prethodnim sazivima bavio ovim pitanjima, ali to nije pridonijelo rješavanju spornih pitanja. Nije sporno da postoji neravnomjerna zastupljenost nacionalnih zajednica u skupštinama Srbije, AP Vojvodine i lokalnim samoupravama gdje žive pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica. To se odražava i na nedovoljnu zastupljenost i u tijelima istih (predsjednici općina, predsjednici skupština, članovi izvršnih vijeća, načelnici administrativnih tijela, direktori javnih poduzeća, itd.). Ista situacija je i u tijelima pravosuđa, policije, vojske... U tom smislu je pokrajinski pučki pravobranitelj (ombudsman) sačinio posebnu brošuru gdje je u postotcima prikazano realno stanje u odnosu na broj pripadnika manjinskih nacionalnih zajednica i njihovu zastupljenost u skupštinama, tijelima uprave, pravosuđu, policiji, vojsci, itd.«, kaže Vislavski.

Rusinska zajednica je pitanja predstavljanja u skupštinskim tijelima u dosadašnjem razdoblju rješavala aktivnostima pojedinaca u vladajućim strankama, objašnjava Vislavski:

»Od 2000 godine do danas, zastupnici u skupštini Srbije su bili: **Rafail Ruskovski** (Demokratska stranka), **Đura Mučenski** (Demokratska stranka) i **Olena Papuga** (Liga socijaldemokrata Vojvodine). U Skupštini AP Vojvodine zastupnici su bili **Leona Vislavski** (Demokratska stranka), **Slavko Rac** (Demokratska stranka) i **Olena Papuga** (Liga socijaldemokrata Vojvodine). Imenovani su

Bogdan Vislavski

 Ruski Krstur

zauzeli mjesta zastupnika zahvaljujući zalaganju tih stranaka da se osim rodne zastupljenosti, pri kandidiranju za zastupnike, uzme u obzir i nacionalna pripadnost».

Za razmjernu zastupljenost na listama

Vislavski ukazuje i na određene nedostatke u dosadašnjim izbornim ciklusima:

»U prethodnoj praksi prilikom izbornih aktivnosti dešavalo se da na izbore izlazi 'Rusinska partija' koja se predstavlja kao 'Ruska partija' da bi se pridobili rusofilski glasovi. Međutim, razlika između Rusa i Rusina je velika. Postoji velika teritorijalna razdjeljenost, razlike u jeziku, pismu, kulturi, vjerskoj pripadnosti itd. To je kao kada bi pomiješali Srbe i Lužičke Srbe. Osim toga, pri registraciji nekih manjinskih partija bilo je više potpisnika nego osoba s glasačkim pravom u toj nacionalnoj zajednici, a potpise su davali pretežno pripadnici drugih naroda«.

Što se tiče bilateralnih sporazuma koje je potpisala Srbija s Rumunjskom, Mađarskom, Sjevernom Makedonijom i Hrvatskom i koje traže da se oni i poštuju, kao što to traži i na primjer Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, Vislavski smatra kako takva rješenja nisu prihvatljiva za druge zajednice:

»Prijedlog DSHV-a o mogućim izmjenama izbornog zakonodavstva je moguć, ali ima i nedostataka. Prijedlog da se izborni propisi promijene suglasno sa Sporazumima između Hrvatske, Rumunjske i Srbije nije prihvatljiv za druge zajednice. Radi ravnopravnosti, potrebno bi bilo zaključiti sporazume s matičnim državama ostalih manjinskih zajednica (Slovačka, Češka, Albanija, Bugarska, Njemačka, Slovenija, Ukrajina, itd.), a što je realno skoro nemoguće. Ako bi se to i ostvarilo, ne bi postojao jedinstven sustav izbora u Srbiji, a što za pravni sustav Srbije nije prihvatljivo«, tvrdi Vislavski.

Po njegovom mišljenju »izborni sustav u Srbiji, AP Vojvodini i po lokalnim samoupravama treba dopuniti na taj način da lista kandidata za izbore, osim rodne ravnopravnosti, mora sadržati i etničku ravnopravnost«.

»To znači da bi na listi kandidata bili razmjerno predloženi i pripadnici manjinskih nacionalnih zajednica, suglasno etničkom sastavu stanovništva. U slučaju da se to ne učini, Izborna komisija takvu listu ne bi mogla prihvatiti kao validnu«, smatra Vislavski.

J. D.

Sustav kvota

Sustav kvota nije nepoznata mjera kojom se nastoji riješiti pitanje zastupljenosti manjina. U političkoj teoriji i praksi kvote mogu biti uvedene na nekoliko nivoa u političkom procesu i mnoge su stranke, nastojeći da privuku manjinske glasove, stavljale na svoje liste i kandidate pripadnike nacionalnih manjina. Međutim, ovakve mjere u višestranačkom sustavu do sada nisu bile uvedene kao obavezne već su to stranke same činile na dobrovoljnoj osnovi.

Postoji više različitih sustava kvota. Po tzv. pretenjućim mandatima, iako se pripadnici manjina mogu naći u užem krugu potencijalnih kandidata, stranke nisu obavezne potencijalne manjinske kandidate na kraju i uključiti na izbornu listu. Drugi nivo su kvote za kandidate koje određuju koliki se postotak pripadnika određene manjinske grupe mora naći na izbornoj listi svake političke partije. Ove kvote mogu biti propisane zakonom kada su obavezujuće za sve političke partije i mogu uključivati sankciju za nepoštovanje ili mogu biti dobrovoljne partijske kvote koje pojedinačne političke stranke same uvode.

»Prednost kvota, kojima se određuje sudjelovanje manjinskih kandidata na izbornim listama je što potiču razvoj multietničkih partija, ali nedostatak je što manjinski kandidati svoj izbor više duguju većinskoj/građanskoj stranci koja ih je postavila na listu nego manjinskim biračima. Samim tim su velike šanse da će tako izabrani zastupnici u svom djelovanju biti više vođeni partijskom disciplinom nego preferencama manjinskih birača«, navodi dr. sc. **Jelena Lončar** u svom radu pod nazivom »Politička zastupljenost nacionalnih manjina u predstavničkim institucijama: preporuke za izmenu izbornog zakonodavstva«.

Viktor Segedi o preseljenju iz Gibarca u Hrvatsku

Usprkos svemu, važno je ostati čovjek

»Uvijek je bilo i uvijek će biti dobrih i loših ljudi. I toga trebamo biti svjesni. Neke stvari ne smijemo zaboraviti, ali se moramo distancirati od svih loših stvari i nastaviti živjeti savjesno«, kaže Viktor Segedi

Viktor Segedi, nekadašnji mještani Gibarca, danas sa svojom obitelji živi u Petrinji u Hrvatskoj. Svoje djetinjstvo proveo je u Gibarcu, a studentske dane u Novom Sadu. Njegovi roditelji, majka **Nevenka** rođena Gibarčanka, i otac **Mihalj**, rođeni Erdevičanin, odlučili su devedesetih godina, kao i većina njihovih sunarodnjaka iz tog srijemskog mjesta, preseliti u Hrvatsku. Kuću u Gibarcu zamijenili su za kuću u Petrinji 1995. godine. Viktor je ostao živjeti u Novom Sadu gdje je u to vrijeme studirao strojarstvo. Njegova životna priča se nešto razlikuje od priča naših prethodnih sugovornika. On i njegova obitelj tijekom svih ovih proteklih godina ostali su čvrsto povezani sa svojim rodnim Srijemom, budući da im je tu ostala živjeti bliska rodbina. Sve ove godine žive na relaciji Petrinja – Sot – Erdevik – Novi Sad, mjestima gdje su proživjeli najljepše godine svoga života.

Život na više odredišta

U vrijeme kada su mu se roditelji preselili u Hrvatsku Viktor je zbog fakulteta ostao živjeti u Novom Sadu. U

razdoblju do 2003. godine, dok njegova sadašnja supruga **Ljiljana** nije završila fakultet, živio je na relaciji Srbija – Švedska – Njemačka – Hrvatska.

»Mene osobno za Srijem i za Vojvodinu vezuju vrlo lijepe uspomene. Djetinjstvo sam proveo u Gibarcu. Osnovnu i srednju školu sam pohađao u Šidu i tu stekao brojna prijateljstva. Fakultet sam upisao u Novom Sadu, kao i mnogi moji vršnjaci tada. Želio sam ostati tu da završim fakultet. To je željela i moja tadašnja djevojka, a sadašnja supruga Ljilja koja je porijeklom iz Sota. Završio sam fakultet prije nje, a onda sačekao da ona diplomira. Te 2003. godine u trećem mjesecu otišli smo živjeti u Petrinju, mjesto gdje su tada živjeli moji roditelji. Kada smo se preselili, supruga je morala položiti razliku u predmetu na još šest ispita kako bi mogla u cijelosti ovjeriti svoju diplomu. Nakon toga je uslijedio period adaptacije na novi život i novo okruženje. U početku je bilo teško. Nismo imali prijatelje, a nismo imali puno vremena za druženje zbog posla kojim smo se bavili i naše obitelji. No, vremenom smo se prilagodili. Počeo sam raditi u tvrtki *Metaling* u Sisku, a od 2007. godine radim u Zagrebu na rukovodećem mjestu na poslovima kooperacije za inozemne i domaće tvrtke«, započinje svoju priču Segedi.

Rodbinski i srcem vezani za rodni Srijem

U Petrinji su Viktor i Ljiljana započeli zajednički život. Danas imaju troje djece, najstariju kći **Elizabet**, sina **Sebastiana** i najmlađu kći **Izabel**.

»Veliki broj Gibarčana je zamijenio kuće u Petrinji. Nakon preseljenja nastavili smo njegovati običaje svog rodnog kraja, a redovito smo odlazili i na susrete Gibarčana koje je organizirala naša zavičajna udruga. Redovito, godinama, sudjelujemo u donacijama za adaptaciju sakralnih građevina u našem zavičaju. Budući da su roditelji moje supruge ostali živjeti u Sotu i da imam kuću

Viktor Segedi (prvi s desna) sa svojom obitelji u Gibarcu

u Erdeviku, redovito sve ove godine, po nekoliko puta godišnje, boravimo zajedno s djecom u Srijemu. Nismo izgubili kontakte s rodbinom i prijateljima, a i naši prijatelji koje smo ovdje stekli vole doći u Srijem. Više puta smo ih odvodili tamo da se upoznaju s prirodnim ljepotama našeg rodnog kraja, a redovito s njima odlazimo na berbu grožđa u Ilok. Trudili smo se da svojoj djeci utkamo ljubav prema rodnom kraju i u tome smo uspjeli. Srijem doživljavaju kao svoju drugu kuću i sretni su kada odlazimo tamo«, kaže naš sugovornik.

Usprkos potresu, ostali su u svom domu

U međuvremenu obitelj Segedi je izgradila svoju kuću. U njoj su bezbrižno živjeli sve do prošle godine. Potres je zatresao Petrinju i ona je prošle godine skoro potpuno urušena. I njihova kuća je doživjela izvjesna oštećenja.

»Najprije su se dogodila dva manja potresa, a 28. i 29. prosinca dogodila se prava katastrofa. Roditeljska kuća ima zelenu, a mi smo dobili žutu kartu. Dosta smo bili prisebni i racionalni u tim danima. Sve nam je ostalo u funkciji i nismo htjeli otići odavde iako smo imali razne ponude. Uključio sam se u rad Nacionalog stožera kako bih bio od koristi svim ljudima kojima su kuće oštećene. Mislim da će obnova svih kuća trajati još barem 10 godina. Zahvalni smo što se i u toj situaciji, u prikupljanje pomoći za pomoć obiteljima u Petrinji i ovog puta uključila Zavičajna udruga *Gibarac*. Redovito su uplaćivali sredstva na namjenski račun za pomoć obiteljima pogođenim potresom. I tada, kao i više puta do sada, udruga je pokazala svoje veliko srce i svojom velikodušnošću poslala nam svima poruku da nismo sami«, ističe Segedi, dodajući da je ponosan na rad gibaračke udruge i sve ono što su činili proteklih godina, kako na očuvanju kulturne baštine

rodnoga kraja tako i na solidarnosti i pomoći ljudima u nevolji.

Zbog posla kojim se bavi, brojnih prijatelja i rodbine koji žive diljem Srbije i Hrvatske, Segedi je ostao blisko vezan s ljudima s obje strane granice. Vrijeme je, kako kaže, učinilo svoje. Rat je ostavio neizbrisive tragove kod mnogih koji su devedesetih godina morali napustiti svoja rodna mjesta. No, kako kaže, život se mora nastaviti.

»Bez obzira na rat i ekonomsko preseljenje, nikada ne treba zaboraviti svoj rodni kraj. Ljudi nisu krivi, a politika je nešto na čega narod ne može bitno utjecati. Uvijek je bilo i uvijek će biti dobrih i loših ljudi. I toga trebamo biti svjesni. Neke stvari ne smijemo zaboraviti, ali se moramo distancirati od svih loših stvari i nastaviti živjeti savjesno. Usprkos vremenu koje je prošlo, ali i zahvaljujući našem životu koji je godinama na relaciji dvije države, drago mi je što sam svojoj dje-

ci uspio usaditi tu ljubav prema svom zavičaju, mjestu u kojem danas žive i što sam ih naučio da cijene čovjeka na osnovu njegovih moralnih vrijednosti, a ne na osnovu onoga što su po nacionalnosti«, kaže na kraju razgovora Segedi.

S. D.

Viktorova djeca nakon potresa u Petrinji

Jadranka Stantić,
ekonomistica i projektna menadžerica

Danas su mnogi fascinirani prečacima i »snalaženjem«, u pravom vrhunskom sportu prečaca nema, također mislim da nema prečaca u kvalitetnom obrazovanju i kvalitetnom životu ljudi * Cilj LAG-a Sunčana ravnica bio je uspostaviti integrirani model – quadruple helix koji će se, s inovativnim pristupima, usredotočiti na rješavanje prioriteta lokalnog razvoja * U početku treba ići na manje projekte, u kojima je puno manje vlastitog sudjelovanja, a potrebno je ili diverzificirati aktivnosti ili uspostaviti mrežu bez koje se ne može »preživjeti«

Intervju vodio: Davor Bašić Palković

Ekonomistica i doktorica znanosti **Jadranka Stantić** iz Subotice, kao projektna menadžerica i koordinatorka, sudjelovala je i sudjeluje u brojnim projektima i inicijativama vezanim za ekonomski razvoj i regionalne politike. Završila je Ekonomski fakultet u Subotici, a s temom »Optimiziranje procesa stvaranja i raspolaganja znanjem kao preduvjet ekonomskog razvoja« doktorirala je na Europskom studiju Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku. Radila je u Regionalnom centru za razvoj malih i srednjih poduzeća i poduzetništva Subotica (poznatijem kao SMER) kao i u Gradskoj upravi Subotice. Po-

Najveći potencijal su ljudi

sljedećih godina radi u privatnom sektoru, a među ostalim i kao projektna menadžerica u udrugama građana i privatnim poduzećima.

► **Da počemo od teme Vaše doktorske disertacije »Optimiziranje procesa stvaranja i raspolaganja znanjem kao preduvjet ekonomskog razvoja« u kojoj je, moglo bi se reći, sublimiran Vaš višegodišnji rad i iskustvo. Primarno empirijsko istraživanje za potrebe ovoga rada provedeno je na teritoriju Sjevernobačkog okruga u Vojvodini. Ukratko, do kojih ste saznanja došli i koje bi bile (pre)poruke kada je riječ o temi znanja kao resursa i raspolaganja njime...**

U momentu upisa na doktorat bila sam angažirana kao vanjska suradnica od strane Ekonomskog fakulteta u Su-

botici, odnosno prof. dr. **Pere Tumbasa**, na IPA Projektu *CoNfiDEKT – Prekogranična mreža za inovativni razvoj ekonomije i transfera*. Taj projekt je odredio dalji pravac mog djelovanja i rada. Možda je zanimljivo vratiti se i jedan korak unatrag, gdje je ponovno jedan EU projekt – *FATE (From army to entrepreneurship)* ovog puta Adriatic program me doveo u Italiju gdje sam upoznala krasne ljude iz Osijeka, koji su mi bila snažna potpora tijekom mog doktorskog studija u Osijeku. U stvari, moj doktorat je plod mog višegodišnjeg djelovanja u projektnoj sferi. Iznimno volim raditi u projektnom timu sa stručnim ljudima, jer se uvijek ima nešto novo za naučiti, a upoznajete i novi ljude i nove predjele. I tako dolazimo do doktorskih studija i doktorske disertacije. Primarno istraživanje bilo je orijentirano na tri ciljne skupine: znanstvenike, gospodarstvenike i predstavnike lokalnih samouprava. Znanstvenici su davali otvorene i iskrene odgovore, znanje su doživljavali kao »vlastiti proizvod« koji je bitan za cjelokupnu zajednicu, isticali kako očekuju potporu od vlasti i da teže orijentirati se i jačati suradnju s gospodarstvom. Zajedničko svim gospodarstvenicima je bilo da su neprepoznati od predstavnika vlasti, dok pojedini gospodarstvenici imaju uspostavljenu suradnju s pojedinim znanstvenicima. Nositelji vlasti su izjavili da su spremni na suradnju sa znanstvenom zajednicom i da smatraju kako ne postoje barijere. Gospodarstvenike promatramo kao ciljnu skupinu za ostvarivanje svojih ciljeva, a ne kao nositelje razvoja cjelokupne zajednice. Izostanak gospodarskog razvoja izravno utječe i na razvoj cjelokupne zajednice i kreira barijere uspostave humanog društva za sve članove zajednice. Neovisno o tome što je znanost kod nas podfinancirana, u odnosu na većinu razvijenih zemalja, znanost je najskuplja kada nije usklađena sa stvarnim potrebama gospodarstva i društva.

► **U vezi s prvim pitanjem, koji bi modeli razvoja društva znanja bili mogući kod nas, kako mi tu stojimo u odnosu na regiju?**

U našoj regiji je potrebno uspostaviti proces stvaranja i prijenosa znanja putem zajedničkog polja djelovanja znanstvene zajednice – gospodarstva – vlasti – udruga, putem inovativne mreže ili mreže znanja. Specifičnost naše regije određuje koje znanje na koji način kombinirano, na kojoj razini, uključuje koje partnere ili sredstva (multilateralna) i koji čvorovi znanja (multimodalni) će biti prikladni. Mreže znanja omogućuju povezanost znanja i

kolanje znanja koje se reflektira kroz balans suradnje i konkurencije, te takva mreža (inovativna – temeljena na znanju) tijekom vremena treba biti adaptivna integracija koja omogućuje koegzistenciju i koevoluciju različitog znanja u našoj regiji.

► **Koji su, po Vama, najveći potencijali za ekonomski i ukupni razvoj grada Subotice?**

Najveći potencijal su svakako ljudi. Ljudi koji su predani znanju, ali isto tako moraju biti sazđani od određenih moralnih načela i etičkih vrijednota, jer bez toga nema mogućnosti sagledavanja šire slike i stvaranja dobrobiti za cijelu lokalnu zajednicu. Danas su mnogi fascinirani prečacima i »snalaženjem«, u pravom vrhunskom sportu prečaca nema, također mislim da nema prečaca u kvalitetnom obrazovanju i kvalitetnom životu ljudi. S druge strane, događa se da znanje nije prepoznato, jer oni koji ga trebaju prepoznati nemaju ga dovoljno, a na ljude se gleda kao na trošak. Kada se ulaže u ljude, samu transakciju treba promatrati kao dugoročnu investiciju, a ne trenutni trošak. I 21. stoljeće, koje započinje ubrzanom digitalizacijom svega, ukazuje da su glavni potencijal za rast na globalnoj razini ljudi i radnici znanja. Radnici znanja posjeduju sredstva za rad. To je znanje u njihovim glavama, koje je potpuno prenosiv i ogroman kapital. Za većinu radnika znanja firma predstavlja simbiozu u kojoj trebaju jedni druge u jednakoj mjeri.

► **Može li multikulturalnost koju Subotica posjeduje imati ulogu u razvoju grada?**

U svakom slučaju, multikulturalizam treba gledati kao prednost, njegovati i razvijati. No, s velikim promjenama koje su se dogodile u posljednjih 15 godina, živi li multikulturalizam u Subotici? Budući da sam ekonomistica, sve gledam iz sfere ekonomije. Danas IT tvrtke najviše rastu na globalnom tržištu, a istodobno i najviše zarađuju. Što ih karakterizira? Znanje, mladost i široka etnička raznolikost. U velikim IT tvrtkama svaki je tim multietnički, poželjno je da su članovi s različitih kontinenata. Zašto? Jer vodi do drugačijeg načina razmišljanja i uvijek daje nove, inovativne i kreativne ideje, kao i različita rješenja problema u kojima se tvrtke mogu naći. Razlike su dobre, uče nas nečemu novom i uče nas otvorenosti, otvaraju nam nove vidike, obojene u različite boje, ne bismo ih se trebali bojati.

► **Bavite se i regionalnim politikama, koje su jedna od karakteristika Europske unije. Što ovo područje podrazumijeva i koliko se na tu temu polaže kod nas u Srbiji?**

Regionalna politika EU-a, koja se naziva i kohezijskom politikom, ima za cilj promicati veću solidarnost i na taj način smanjiti razlike u razinama regionalnog razvoja. Kohezijska politika EU pridonosi jačanju ekonomske, socijalne i teritorijalne kohezije u Europskoj uniji. Orijentirana je ka zelenoj i digitalnoj tranziciji EU. Zemlje kandidatkinje koje pristupaju EU moraju provesti složene reforme u mnogim područjima politike, kao što su vladavina prava, gospodarstvo te borba protiv korupcije i organiziranog kriminala. Od presudne su važnosti pomirenje, dobrosusjedski odnosi i regionalna suradnja. Postoji devet

glavnih koraka u pridruživanju EU, a šesti korak je otvaranje i zatvaranje poglavlja. Srbija ima 35 poglavlja koja treba otvoriti, ispuniti uvjete i tako ih zatvoriti. To će za nas biti dug proces. Da bi se uspješno proveo, potrebno je imati timove stručnjaka koji će raditi na ovom pitanju. Tijekom pregovora u Hrvatskoj je bilo uspostavljeno 14 timova u koje je izravno i neizravno bilo uključeno preko 4.000 najuglednijih i najstručnijih ljudi. Takva matrica nije uspostavljena u Srbiji.

► **Sudjelovali ste i u pokretanju Lokalne akcijske grupe (LAG) *Sunčana ravnica* koja je okupila nekoliko sela: Gornji Tavankut, Donji Tavankut, Mirgeš, Malu Bosnu, Đurđin, Žednik, Bikovo, Verušić i Orom. Koji je cilj LAG-ova i što biste ukratko savjetovali onima koji bi možda htjeli pokrenuti sličan projekt u svojim sredinama?**

LAG *Sunčana ravnica* udruga je koja okuplja prvake iz ruralnih područja Subotice i Kanjiže. Ona je istovremeno i mreža, jer smo svi u njoj povezani i svi jednaki. Cilj našeg LAG-a bio je uspostaviti integrirani model – *quadruple helix* koji će se, s inovativnim pristupima, usredotočiti na rješavanje prioriteta lokalnog razvoja. Što znači snažnu povezanost i zajedničko odlučivanje u četiri sektora: civilnom, obrazovnom, gospodarskom i javnom kako bi se ojačala konkurentnost i obogatio život u ruralnim područjima naše zajednice. Slični projekti mogu se pokrenuti i imati rezultate samo ako iza njih stoji cijela zajednica u jednom naselju, ako ne, bolje je ne započeti. Surađujemo s drugim LAG-ovima kako u Srbiji, gdje smo član Mreže LAG-ova u Srbiji, tako i s LAG-ovima iz Hrvatske, od kojih smo tijekom uspostave dobili značajnu potporu u prijenosu znanja i primjerima najbolje prakse.

► **Aktivni ste i u udruzi *Inovativna mreža*. Jedan od projekata udruge je i *Korak do zelene ekonomije*, čiji cilj jest promocija ovog koncepta. Kažite nam više o konceptu zelene ekonomije i koji su lokalni potencijali u tom smislu?**

Zelena ekonomija je širok pojam, trenutno se fokusiramo na bio-ekonomiju preko partnera iz inozemstva gdje je u pripremi nov EU projekt. Zelena ekonomija je ekonomija čiji rezultati dovode do poboljšanja dobrobiti ljudi i socijalne jednakosti, a istovremeno značajno smanjuju rizike za okoliš. Usmjerena je na trostruku dobit: zelena rješenja koja potiču razvoj (»ozelenjavanje« glavnih sektora gospodarstva: energetika, promet, industrija, poljoprivreda, turizam i gospodarenje otpadom, povećanje »zelenog zapošljavanja«); socijalna jednakost (smanjenje siromaštva i postizanje ostalih povezanih socijalnih ciljeva) te rješavanje hitnih pitanja zaštite okoliša (niska potrošnja ugljika, učinkovito korištenje resursa). Svojim smo projektom djelovali na mikro razini. Upoznali smo sugrađane s konceptom zelene ekonomije i zelenog poduzetništva, predstavili primjere dobre prakse iz EU-a, proveli pilot projekt razvoja infrastrukture na *Orluškovom salašu* u Tavankutu i radili na promociji permakulture i primjerima *Čarobne šume* iz Hrvatske, *Eco-friendly* sela iz Španjolske i Italije, te razvoje ideja IT-ruralnih hub-ova u našoj zemlji. Projekt je bio lijep, obojen zelenom ener-

gijom. U našoj zemlji ima puno potencijala za razvoj zelene ekonomije, postoji ideja i entuzijazam za pokretanje pilot akcija. Zelena ekonomija se mijenja i diverzificira i sve se više okrećemo bio ekonomiji.

► **Kao projektna menadžerica, surađujete i s jednom hrvatskom udrugom – HKPD-om Matija Gubec iz Tavankuta. Kada je u pitanju hrvatska zajednica u Srbiji, ova udruga se ističe po širem spektru aktivnosti; osim djelovanja u »klasičnom« polju očuvanja tradicijske kulture, oni se bave etno turizmom, edukacijom za poljoprivrednike, mladima, tu je sada i projekt Erasmus+... Kako je došlo do Vaše suradnje s ovom udrugom te, s obzirom na Vaše bogato iskustvo u osmišljavanju i pisanju projekata, koja je, po Vama, tajna uspjeha ove udruge?**

Kontakte s ovom udrugom sam uspostavila još kao uposlenica u SMER-u (Regionalnoj agenciji za razvoj MSP-a u Subotici), mislim da je to bilo 2002. godine. Tada smo pokušavali pripremiti jedna IPA projekt s Hrvatskom, čija je tematika bila slama i festival slame. Baš nedavno, poslije ravno 20 godina je realiziran taj projekt u Tavankutu pod nazivom *Land art fest*. Suradnja s *Gupcom* je uspostavljena davno, partnerstvo se gradilo dugo i pažljivo, uz veliko zalaganje svih nas, te nesporno na kraju nisu izostali ni rezultati. Tajna uspjeha ove udruge je velika energija i entuzijazam svih njenih članova, koji su spremni učiti i mijenjati se, a iznad svega da zajedno rade u cilju dobrobiti cijele zajednice.

► **Velika tema su i IPA projekti, koji se, među ostalim, realiziraju i s Hrvatskom. Kako tu vidite mogućnost sudjelovanja udruga iz hrvatske manjinske zajednice, koji su ključni izazovi?**

Udruge hrvatske manjinske zajednice imaju velike izazove, problem je kapaciteta, a tu opet mislim na ljude. Počeli smo s ljudima, pa se ovdje krug zatvara i opet dolazimo do ljudi. Kvalitetan voditelj projekata se gradi, ne možete ga dobiti preko noći, baš kao što ni preko noći ne možete dobiti dobrog kardiokirurga. Za sve je potrebno vrijeme i puno učenja i rada. Mnogi mladi ljudi počinju biti voditelji projekata jer znaju engleski jezik, a zatim se upisuju na tečajevе. Dobar voditelj projekata mnogo je više od diplome na tečaju. Uz to, naravno, postoji veliki izazov u financijskoj podršci koja je neophodna kao vlastito sudjelovanje u projektu. Za kvalitetnu provedbu projekata vrlo je važno imati mrežu udruga, institucija i dobavljača. Mislim da su u tome najdalje otišli u mađarskoj manjinskoj zajednici. Imaju potporu mađarske države, kako u financiranju određenih IPA projekata, posebno strateških, tako i u velikom broju udruga koje djeluju u Subotici. Subotica je povukla najviše projekata iz *Erasmus+*-a u

Srbiji i sve je to rezultat rada mađarskih udruga u Subotici. Od ovih udruga i ovako postavljenog sustava može se puno naučiti.

► **Kada govorimo o izvorima financiranja za projekte, gdje se sve oni mogu naći; imate li neki savjet u tom smislu za manjinske udruge?**

Brojni su fondovi na razini EU-a, ali i globalno, uvijek postoji najmanje 7-8 natječaja u bilo kojem trenutku za nadmetanje, pod različitim uvjetima. U početku treba ići na manje projekte, u kojima je puno manje vlastitog sudjelovanja, a potrebno je ili diverzificirati aktivnosti ili uspostaviti mrežu bez koje se ne može »preživjeti«. Savjeti su možda dani kao odgovor na prethodno pitanje. Financiranje moraju osigurati više razine vlasti kroz odgovarajuće lobiranje ili potporu Hrvatske, tada bi trebalo uspostaviti mrežu udruga i stručnjaka koji bi trebali djelovati na partnerskoj osnovi. Trebate zadržati kvalitetne ljude, ali naravno ne možete bez novca. Ali dok postoji ideja i entuzijazma, vjerujem, pronaći ćemo i novac.

Muzej vučedolske kulture

Na arheološkoj karti Europe

Muzej vučedolske kulture ima za cilj postati središte kulturnog i znanstvenog rada, čuvar nacionalne arheološke i kulturne baštine i kruna u ponudi kulturnog turizma istočnog dijela Hrvatske, kaže ravnateljica ovog muzeja Mirela Hutinec

Muzej vučedolske kulture jedinstveni je muzej u svijetu posvećen jednoj prapovijesnoj kulturnoj pojavi iz vremena 3000. – 2500. godine prije Krista. Nalazi se na lokalitetu vučedolske kulture, smještenom 4 km od Vukovara. Stalni muzejski postav u novoizgrađenoj zgradi otvoren 2015. godine izrastao je na osnovi sustavnih arheoloških istraživanja, znanstvenih i multidisciplinarnih interpretacija te višegodišnjeg rada cijelog niza stručnjaka i suradnika koji su pridonijeli nastanku Muzeja i razumijevanju biti jednoga vremena. Suvremeni stalni muzejski postav u cijelosti prezentira dostignuća vučedolske kulture te zajedno s kulturnim krajolikom i zgradom muzeja, smještenom podno arheološkog lokaliteta, predstavlja osnovu na kojoj se razvija i arheološki park.

Cilj projekta razvoja ovog arheološkog parka je da se značajno doprinese gospodarskoj revitalizaciji i razvoju Grada Vukovara, Vukovarsko-srijemske županije i šire regije – izgradnjom i uređenjem Arheološkog parka Vučedol, kroz unaprjeđenje kulturne (arheološke) i turističke infrastrukture i ponude, komunalne infrastrukture, promociju turizma, razvoj poduzetništva i ruralnog prostora, korištenjem novih tehnologija i kreativnih ideja pri obrazovanju, prezentaciji i promociji jedinstvene kulturne i povijesne baštine na prostoru parka.

Razvijena civilizacijska razina

»Muzej vučedolske kulture osnovan je Uredbom Vlade Republike Hrvatske 2013. godine kao muzejska ustanova od posebnog interesa za Hrvatsku. Rezultat je to dugogodišnjeg nastojanja da se Vučedol zbog svojega značaja svrsta u prvi red arheoloških parkova i upiše u arheološku kartu ovoga dijela Europe. Prema znanstvenim spoznajama koje su proizašle iz sustavnih interdisciplinarnih arheoloških istraživanja Vučedola, prof. dr. sc. **Aleksandar Durman**, dugogodišnji istraživač Vučedola, pripremio je sa stručnim arheološkim timom muzeološku koncepciju stalnog postava koja uvodi posjetitelje u način života u okviru vučedolske kulture koja se u trećem

tisućljeću prije Krista iz matičnog prostora nastanka u međuriječju Dunava, Save i Drave proširila na područje današnjih dvanaest europskih zemalja interpretirajući nalaze koji manifestiraju visoko razvijenu civilizacijsku razinu«, kaže ravnateljica ovog muzeja, dipl. arheologinja **Mirela Hutinec** i naglašava kako je Muzej vučedolske kulture dio velikog Projekta Vlade Hrvatske: Ilok – Vukovar – Vučedol.

»Projekt je obuhvatio obnovu dvorca Odescalchi, plato tvrđave i zidine, kompleks franjevačkog samostana, Žitnicu te parkovne površine u povijesnoj jezgri u Iloku, zatim obnovu barokne jezgre Grada Vukovara i kompleks dvorca Eltz koji je kao Gradski muzej Vukovar sa stalnim postavom otvoren 2014. godine. Izgradnja Muzeja vučedolske kulture podno platoa Vinograd Streim započela je u rujnu 2009., a dovršena u ljeto 2012. godine. Muzejski kompleks sastoji se od četiri muzejske zgrade čija je ukupna površina 2.208 m², a uključuje novoizgrađenu zgradu muzeja, zgradu radionica starih zanata, obnovljenu povijesnu zgradu Ville Streim koja se nalaze podno naseobinskog platoa vučedolskog naselja, te na istra-

ženom dijelu lokaliteta, na platou Gradac, rekonstruiran Megaron ljevača barka», kaže Mirela Hutinec i pojašnjava kako su radovi na stalnom postavu započeli 2014. godine, a Muzej vučedolske kulture je svečano otvoren prezentacijom stalnog postava 2015. od kada je dostupan najširoj publici.

»Kroz 19 prostorija na izložbenoj površini od 1.208 m² prezentirani su civilizacijski dosezi vučedolske kulture kroz obuhvaćene teme: geološki položaj Vučedola, naziv kulture, najraniji Indoeuropljani, stočarstvo, zemljoradnja, lov i ribolov, naselja, kuće, odjeća i tkanje, zanati i obuća, metalurgija, keramika, horizont, kalendar, grobovi, Vučedolac, religija, vučedolska kultura i istodobni svijet,

nastajanje Muzeja. Idejna koncepcija Muzeja nastaje početkom tisućljeća; potpisuju ju **Ružica Marić**, prof. arheologije i prof. dr. sc. Aleksandar Durman, dugogodišnji voditelj arheoloških istraživanja Vučedola i nositelj interpretacija interdisciplinarnih istraživanja. Autorica sam muzeološke koncepcije i stalnoga postava, zajedno s prof. dr. sc. Aleksandar Durmanom.«

»Europska Troja«

Mirela Hutinec kaže kako je Muzejski postav rezultat sustavnih istraživanja i znanstvenih interpretacija, ali i razumijevanja biti jednoga vremena. Rezultat je to i višegodišnjeg rada cijelog niza stručnjaka i suradnika koji su svoj doprinos utkali u ovaj Muzej.

»Vrijednost muzeja je u tome što su od početka projekta svi sudionici u realizaciji Muzeja vučedolske kulture simultano i koordinirano radili na projektu kojega je produkt izvanredna arhitektonska cjelina stvarana za specifičan muzeološki postav posvećen samo jednoj prapovijesnoj kulturi. Otvorenjem stalnog postava počinje nova stra-

nica u životu Muzeja koji započinje suradnju s brojnim muzejima i znanstvenim institucijama diljem Hrvatske i Europe. Za lokalnu i širu zajednicu Muzej ima snažan utjecaj i postaje generatorom poslovnih ideja i inovacija koje omogućuju razvoj čitave regije hrvatskog Podunavlja. Uz izložbeni prostor koji obuhvaća najveću površinu muzejske zgrade, nalaze se radni prostori, prostori depoa, muzejske knjižnice, prostor za informiranje posjetitelja, polivalentna dvorana za različite edukativne i izložbene aktivnosti, te četiri vanjska atrija unutar zgrade«, kaže Mirela Hutinec i navodi kako se druge muzejske zgrade koriste kao prostori za edukativne i druge javne aktivnosti kojima Muzej u svoj rad uključuje širu publiku i postaje važan čimbenik u zajednici.

»Ovaj, u svijetu jedinstven muzej posvećen jednoj pretpovijesnoj kulturnoj pojavi, civilizaciji trećega tisućljeća prije Krista, koja je istovremena i po svome značaju ravna egipatskoj, mezopotamskoj i kineskoj civilizaciji, a čije se središte s pravom može nazvati europskom Trojom, svakako je vrhunski muzeološki i arhitektonski projekt na krajnjem istoku Domovine, a isto tako i znakoviti početak novoga života hrvatskog Podunavlja i Hrvatske. Muzej danas zapošljava jedanaest djelatnika, a u prve četiri godine od otvorenja muzejskog postava posjetilo ga je preko 300.000 posjetitelja iz Hrvatske i inozemstva. Muzej je u svojim edukativnim aktivnostima održao 250 radionica kroz koje je educirano više od 5.500 djece predškolskog, osnovnoškolskog i srednjoškolskog uzrasta te studenata.«

S Mirelom Hutinec pričali smo i o projektu arheološkog parka.

»Projekt Arheološki park Vučedol, čiju realizaciju Muzej provodi u partnerstvu s Ministarstvom kulture, Gradom Vukovarem, Lučkom upravom Vukovar i Turističkom zajednicom Grada Vukovara obuhvatit će cijelu zonu arheološkog lokaliteta i bližu okolicu. U planu je rekonstrukcija dijela vučedolskog naselja na istraženim površinama lokaliteta iznad muzejske zgrade, izgradnja znanstveno-istraživačkog centra, uređenje muzejskog trga s edukativnim igralištima za djecu – Vučedolski labirint, poučne staze i šetnice, rekonstrukcija zgrade Megarona ljevača bakra, najstarijeg hrama posvećenog jednom bogu metalurgije na svijetu, planetarij na Kukuruzištu Streim, uređenje izletničke zone na desnoj obali Dunava, putničko pristanište za turističke brodice, komunalno pristanište, rekonstrukcija vučedolskih sojenica na dunavskom otoku, revitalizacija devastiranog restorana, znanstveno-istraživački centar, parkiralište s prilaznom cestom te hortikulturno uređenje krajolika.«

Muzej vučedolske kulture je dobitnik više nagrada, među ostalima i nagrada s polja muzeologije: 2016. Živa Award – nagrada za kreiranje novoga muzeja, koju dodjeljuje Forum slavenskih kultura, Godišnja nagrada Hrvatskog muzejskog društva za realiziran stalni izložbeni postav za 2015. godinu, te Posebno priznanje Hrvatskog muzejskog društva za 2017. **Mirni Šuljug** i Mireli Hutinec za pedagoško-edukacijske programe »Dječji vodič« i »Dnevnik malog arheologa«.

Zvonko Sarić

Sve se mijenja

Nedavno, prilikom obilaska države, naš Dvostruki Predsjednik posjetio je Paraćin, grad koji je svojevremeno bio poznat po staklari. Kako je visoki gost (i po »poziciji« visok) izjavio: »Za nekoliko godina toliko će se uložiti u izgradnju centra da ga nećete prepoznati«. Kad sam ovo čuo, odmah mi je pao na pamet centar naše Subotice. Da budem iskren, i njega u posljednje vrijeme teško prepoznajem. Odlučio sam izvršiti malu vremensku šetnju

Parking trg

kroz naš centar da vidimo kako se mijenjao. Za primjer sam uzeo Trg slobode. U svojoj privatnoj zbirci fotografija pronašao sam sliku ovog trga s početka osamdesetih godina. Prije cca 40 godina centar je bio parking za automobile i autobuse, trg je presijecala jedna »autocesta«, intenzitet prometa već je tada ugrožavao objekte oko trga. Grad je raspisao opći javni lokalni urbanistički natječaj s idejom da se dio centra pretvori u pješačku zonu. Natječajno rješenje trebalo je obuhvatiti Korzo, trgove slobode, Republike i Jo-

Trg Zelene fontane

vana Nenada kao i Strossmayerovu ulicu. Natječajni uvjeti sadržavali su dvije klauzule: ispred Gradske kuće u parku trebala je biti podignuta fontana čiji elementi su kupljeni još šezdesetih godina; u Strossmayerovoj ulici bilo je predviđeno da se postojeća trasa prometnica s parkom u sredini sačuva. Natječajna komisija nije dodijelila prvu nagradu, otkupljeno je šest radova.

Mijenjanje natječajnih uvjeta

Na osnovu otkupljenih radova u Zavodu za urbanizam i izgradnju napravljena je sinteza radova, i gle čuda: fontana

je podignuta na Trgu slobode, na terenu koji je pao prema Gradskoj kući i Strossmayerovoj ulici, koja je potpuno uništena, pretvorena u »autocestu s parkirnicima«. Sađeni su i drvoredi, jedan na sredini Korza, drugi pored zapadne fasade kazališta da bi prekrrio neuglednu fasadu sa slijepim prozorima. Trg Jovana Nenada je pretvoren u veliki parking, time su uništeni posljednji ostatci nekadašnjeg obrambenog šanca iz XVI. stoljeća (»skinuta« denivelacija od 60-80 cm). Rekonstrukcija centra je financirana iz samodoprinosu koji je raspisan na cijelom teritoriju grada počekom osamdesetih godina. Iz ovih sredstava je financirano i pretvaranje balske dvorane u komornu scenu u kazališnu kao i autobusni kolodvor. Grupa autora (**Józsa Gellér, Marika Balla, István Budai** ml.,) 1986. godine dobili su jugoslavensku nagradu za projekt rekonstrukcije centra Subotice. Nažalost, dvojica autora su pokojni, a treća čla-

»Parterni« tip fontane

nica grupe odavno (početkom devedesetih) se odselila u susjednu državu. Na slici možete vidjeti Zelenu fontanu i bočnu fasadu kazališta, drvored se još nije razlistao.

Zbog nemara mijenja se fontana

Zelena fontana bila je omiljeno okupljalište građana, naročito u vrelim ljetnim danima. Pored nje su bile i dvije ugostiteljske terase: jedna bivše čuvene kavane *Spartak*, a druga ispred kazališta, zvana *Yu-fest*. Cijeli ovaj »kompleks«, napose ljeti, imao je jedan mediteranski štimung. Fontanu su voljeli i maturanti za slikanje matuske kolektivne slike, a neki su bogami vodu koristili i za kupanje (kao u velegradovima, npr. Rim, London). Fontanu su koristili i ekstremni sportisti »skejteri« (daska na kotačima), uništavali su emajl elementa fontane kao i stepenike, ali to nikoga nije bila briga. Za čišćenje vodenog kamenca koristila se jaka kiselina koja nije skidala samo kamenac nego i emajl! Poslije mnoge nekorisne, nedjelotvorne rasprave i višegodišnjeg nerada Zelene fontane, odlučeno je da se ona poruši i podigne »nova fontana«. Svečano otvorenje bilo je početkom kolovoza prošle godine. Kao što vidite, drvored je porastao, a tek fasada kazališta iza nje!

Za sada s istim naslovom

Davno, davno – ima tome nekih trinaest, ako ne i punih četrnaest godina – jedan je nadobudni, a trećerazredni komentator u danas nepostojećem tjedniku *Subotičke* napisao tekst pod nazivom *Strah od zaplašivanja komaraca*. Taj jednokratni kritičar – koji likom neodoljivo podsjeća, a po inicijalima je potpuno isti s dolje potpisanim – tom je prilikom osuo drvlje i kamenje i na komarce, a još više na one koji se plaše zaplašiti ih. Za današnji tekst ondašnji se komentar može promatrati kao uvod u predskazanje, koje se, na žalost, dogodilo početkom tjedna. Tko su, dakle, komarci u tome (kon)tekstu i tko ih se boji zaplašiti?

Komarci su, kao što znamo, sitne, a opasne krvopije koje su zbog tih svojih osobina omražene na svim meridijanima i kod svih ljudskih rasa. Uza sve to, zbog svog karakterističnog zujanja nesnosno su dosadni i odvratni. Komarci su, međutim, u navedenom tekstu poslužili samo kao metafora za isto takva ljudska bića: bučna, dosadna i opasna. Riječ je tada bila, a i sada je – da ne duljimo dalje – o motoristima koji divljaju cestama i ulicama našeg grada i koji zbog toga iritiraju normalan i pristojan svijet. Vožnjom od preko 100 kilometara na sat u najprometnijim ulicama grada, »egzibicijama« na jednom kotaču, nesnosnom bukom i drskim ponašanjem ne samo da iza sebe ostavljaju mali milijun psovki i kletvi gnjevnih prolaznika nego otvoreno prizivaju nesreću: svoju, tuđu ili obostranu.

Nešto slično, kao što je poznato, dogodilo se u ponedjeljak na Čordaškom putu kada je upravo zbog viška adrenalina i manjka životnog iskustva poginuo dvadesetogodišnji mladić, a njegova osamnaestogodišnja suputnica zadobila po život opasne ozljede. Onaj tko želi više detalja o ovoj tragediji, eno mu službenog priopćenja,

a još i više brojnih komentara na društvenim mrežama koji se – uz izraze sućuti obitelji i željama za što bržim oporavkom djevojke – svode na to da je takvo što logičan ishod onoga što nam se svakodnevno događa na ulicama i cestama, a u čemu istaknuto mjesto zauzimaju upravo motoristi.

Od prijepora oko toga je li nesretni mladić imao dozvolu, kojom je brzinom vozio i što s vozačem *tamića* koji mu se našao na putanji mnogo je bitnije pitanje kako je uopće do toga došlo? Drugim riječima: pod kojim se to uvjetima osobe bez dozvole mogu uključiti u promet kao ravnopravni sudionici, čime se neutralizira njihova brzina metka zbog koje se na cestama pojavljuju u ulozi potencijalnih i ubojica i samoubojica, odnosno tko su neodgovorni krotitelji takvoga ponašanja koje u trenutku nečiji spokojan život mogu pretvoriti u vječni košmar?

Univerzalni odgovor na ovo pitanje – kao i milijun drugih u sličnim situacijama – svakako je porodica. Ta »osnovna ćelija« svakoga društva svakako je leglo i dobrih i loših navika i osobina koje se razmjerno lako uoče nakon kontak(a)ta s drugim osobama. Što, međutim, kada porodica zakaže i kada se pojedinac u javnosti pojavi isključivo kao eksponent loših navika i osobina? Onda, to je bar poznato, na scenu stupaju oni koji su odabrali baviti se reguliranjem načina ljudskog ponašanja u skladu sa slovom zakona. U ovom slučaju to je, naravno, prometna policija. Tako bi to bar trebalo biti u idealnim uvjetima.

U praksi je to – što potvrđuju i svježiji komentari onih koji tvrde da su poznavali nesretnog mladića – međutim posve drugačije: postoje, naime, pravi pravcati rajevi za motorističko divljanje! Nalaze se na Aleji maršala Tita, Trgu žrtava fašizma, po svim ulicama u središtu grada; na periferiji i na priključcima za autoceste, kao i na samim cestama i autocestama. Vide to ljudi, brinu se za svoju i sudbinu svoje djece, jedu im sve po spisku; neki čak, iziritirani, zovu prometnu policiju i... od iste bivaju skoro pa ismijani, jer, jelte, tko je sad taj »xy« koji će njima davati upute ili pak, nedajbože, naređivati kako raditi vlastiti posao! Zna to, da se ne lažemo – čak i bolje od nas neuniformiranih laika – i prometna policija. Zna i gdje su im »oaze«, i kada u njima bestijaju, i tko to čini i zašto. Pa ipak – bar je takav dojam većine neobučanih – nema ih tamo, ne kažnjavaju ih, ne oduzimaju ni postojeće ni nepostojeće dozvole, ne isključuju ih iz prometa... A, da stvar bude još zanimljivija: kada ih ima, nema motociklista. Kao u kladionici: dojava, što li? Riječju: ne tretiraju štetočine u prometu na pravi način i u dovoljnoj mjeri. Zašto? Možda se odgovor krije u naslovu od prije 13-14 godina. Od koga? To, vjerojatno, znaju i jedni i drugi.

Z. R.

87. Dužionica u Somboru

Kruh – simbol života i vrijednih ruku

»Hleb, kruv ili kruh je simbol samog života, ali, prije svega i nas samih. Zato je važno da očuvamo i njegujemo ove lijepe običaje kojima prije svega oplemenjujemo sebe i naš grad u kome živimo«, kazao je gradonačelnik Antonio Ratković

Vjerojatno najveća manifestacija somborskih Hrvata, *Dužionica*, prigoda je da se, nakon završene žetve, zahvali Bogu na rodu, ali i da se zajednica okupi te proveseli poslije napornoga rada.

Dužionica je ove godine održana 87. puta u organizaciji mjesnog HKUD-a *Vladimir Nazor*. Predvoditelji manifestacije – bandaš i bandašica – bili su **Filip Gromilović** iz salaša Nenadići i **Ana Čvardić** iz salaša Bezdanski put.

Važnost zahvalnosti

Proslava je, kao i godinama unatrag, počela okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Predvođeni djecom i mladima odjevenim u bunjevačku nošnju uputili su se do Crkve Presvetog Trojstva gdje je služena misa zahvalnica. Misno slavlje na kom je posvećen kruh od novoga žita predvodio je velečasni **Josip Štefković**, koji je nedavno preuzeo voditi somborsku župu Svetoga Križa.

Ističući važnost zahvalnosti i zajedništva, vlč. Štefković je u propovijedi ukazao kako »danas, ovdje na ovom slavlju, zahvaljujući Bogu, pokazujemo jednu višu razinu pobožnosti i bogoljubnosti«.

Nakon mise, sudionici manifestacije uputili su se, noseći »krunu« *Dužionice*, do Županije. Usput su odigrali kolo na središnjem trgu. Na svečanosti u Županiji, posvećeni kruh, kao simbol *Dužionice*, predan je gradonačelniku Sombora **Antoniју Ratkoviću**. Gradonačelnik je ovom prigodom kazao kako je *Dužionica* značajna manifestacija za Grad Sombor koja predstavlja bogatstvo multietničkog šarenila. Zahvalio je vrijednim ratarima i žeteocima na uloženom naporu i uspješno završenoj žetvi te kruhu od novoga žita.

»Hleb, kruv ili kruh, je simbol samog života, ali, prije svega i nas samih. Zato je važno da očuvamo i njegujemo ove lijepe običaje kojima prije svega oplemenjujemo sebe i naš grad u kome živimo«, kazao je Ratković.

Književna večer

Kao uvertira u središnju svečanost *Dužionice*, u suradnji s KD-om *Ivan Antunović* iz Subotice, u Hrvatskom domu tradicionalno je priređena Književna večer. Tema večeri bila je »Povijest ženskog redovništva u gradu Somboru«, a predavač je bio vlč. **Luka Poljak**. Na večeri su predstavljeni ovogodišnji bandašica i bandaš, a u programu je sudjelovala i *Nazorova* pjevačka skupina.

Opunomoćeni ministar Veleposlanstva Hrvatske u Srbiji dr. sc. **Stjepan Glas** je kazao kako *Dužionica*, koja se održava već 87 godina, budi dubok osjećaj poštovanja prema svim prijašnjim generacijama koje su ovu baštinu prenosile na mlađa pokoljenja. Poručio je da ova manifestacija zaslužuje ne samo pohvalu nego i daljnju potporu Hrvatske koja, kao i dosad, neće izostati.

Očuvanje kulturnih posebnosti

Dužionica je nastavljena »risarskim ručkom« u Hrvatskom domu.

Pomoćnica ministrice kulture i informiranja Republike Srbije **Slavica Trifunović** je ovom prigodom kazala kako je jedan od ciljeva države poštovanje i zaštita i unaprjeđenje ljudskih i manjinskih prava, puna integracija manjina u društveni život i očuvanje i razvijanje njihove nacionalne i kulturne posebnosti. Podsjetila je i na to da su Srbija i Hrvatska 2004. potpisale sporazum o zaštiti prava dviju manjina, te ocijenila da na tom planu ostaje još dosta toga da se uradi kako bi pripadnici dviju manjina bili u potpunosti zadovoljni razinom prava koja uživaju u praksi. Dodala je i kako nacionalne manjine obogaćuju i materijalnu i duhovnu kulturu zemlje i pridonose produbljivanju prijateljstva i suradnje između dvije države.

»Čast mi je HKUD-u *Vladimir Nazor* i svim pripadnicima hrvatske nacionalne zajednice čestitati praznik *Dužionice* i poželjeti da ova udruga svojim ugledom i radom i ubuduće bude jedan od glavnih nositelja očuvanja i razvijanja kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata u Srbiji i da u budućim godinama bude povoda za slavlje kao što je ovo«, kazala je Trifunović.

Uz spomenute dužnosnike, proslavi *Dužionice* nazočili su i konzul savjetnik Generalnog konzulata Hrvatske u Subotici **Ivan Rukavina**, dopredsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća za područje Sombora **Željko Šeremešić**, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i predsjednik Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Tomislav Žigmanov**, šef kabineta gradonačelnika Sombora **Ivan Šimunov** i vijećnik Gradskog vijeća zadužen za socijalnu zaštitu **Darko Smiljanić**.

N. B. / D. B. P.

Dužijanca u Maloj Bosni

»Bez nesebične ljubavi nema budućnosti«

Dužijanca u Maloj Bosni ove godine je proslavljena u znaku jubileja – 90 godina crkve. U nedjelju, 25. srpnja, u crkvi Presvetog Trojstva okupili su se gradski bandaš i bandašica **Kristina Matković** i **Daniel Kujundžić** te bandaši i bandašice iz okolnih mjesta, tavankutski bandaški par **Nikola Skenderović** i **Matea Milojević**, đurđinski **Ana Dulić** i **Marijan Tumbas**, mladi u nošnji i veliki broj vjernika.

Čast da ove godine budu bandaš i bandašica imali su **Nadja Kovač** i **Marko Borović**, a mali bandaš, **Luka Ivković** imao je dvije bandašice: **Tatjanu Matković** i **Nataliju Stipić**.

Voditelj misnog slavlja u jubilarnoj 90. obljetnici crkve bio je mons. dr. **Andrija Anišić**, predsjednik UBH-a *Dužijanca*.

Propovijed je započeo izvješćem o tome kako su *Subotičke novine* pisale o *Dužijanci* na Šebešiću 1940. godine, kada su u ovoj župi bili aktivni križari i križarice. Nije istraženo kada je bila prva *Dužijanca* u Maloj Bosni, ali je izvjesno da je proslava 11. kolovoza 1940. bila svečana. Svečanu misu zahvalnicu tada je predvodio vlč. **Ivan Kujundžić** uz koncelebraciju upravitelja župe **Ivana Lebovića** i vlč. **Marka Kovačeva**. No, crkva na Šebešiću je završena 1931. godine, kada ju je 29. studenog blagoslovio preuzvišeni **Lajčo Budanović**, dok je vikar šebešićke crkvene općine bio vlč. **Pavao Bešlić**. Crkva je građena u starom hrvatskom stilu, s kupolom iznad cijele sredine crkve i tornjem koji bi se, kako su tada pisale *Subotičke novine*, kasnije imao izgraditi pored gornjeg dijela crkve, gdje je oltar smješten.

»Dok zahvaljujemo za ovogodišnju žetvu, zahvaljujemo Bogu i za ovu divnu crkvu«, nastavio je propovjednik. »Smisao Crkve je da u njoj boravi Krist. Isus nas želi slušati, želi nam govoriti, prima naše kajanje, slavljenje, naše zahvale, blagoslivljanje i uslišava naše molitve. Već 90 godina vjernici ove župe dolaze u crkvu s tim nakanama. Nemamo točno zapisano kada je počelo slavlje *dužijance* u obiteljima, ali dobro znamo kada je ono započelo u crkvi, 1911., kada je župnik župe sv. Roka u zajedništvu s Katoličkim divovačkim društvom održao prvu misu *Dužijance*. O tom slavlju nema puno pisanih tragova, ali znamo da nema bolje zahvale Bogu nego što je sveta misa. Od tada sve do danas, 111. put javno slavimo *Dužijancu* i zahvaljujemo Bogu za završenu žetvu i kruh svagdašnji i hvalimo

sve one koji su sudjelovali u sjetvi i žetvi. Zahvaljujemo«, nastavio je Anišić, »Bogu i na kruhu života, a u današnjem odlomku Evanđelja čuli smo početak Isusovog govora o kruhu života. Kruh svagdašnji je slađi kada blagujemo i kruh života u svetoj pričesti. Upravo je euharistija, sveta pričest izvor snage za sve ono što trebamo trpjeti, raditi, za sve što nas u životu čeka«.

Na kraju svete mise župnik **Dragan Muharem** je zahvalio svima koji su sudjelovali u pripremama za *Dužijancu*.

Sliku od slame na kojoj je predstavljen oltar posvećen prije 50 godina izradila je **Kata Skenderović**, a kruh prinesen na oltar ispekla **Marija Matković**.

Ove godine uređen je plato ispred crkve, uklonjen dotrajali beton i stavljen kocke na stazu s jedne strane crkve. Radovi se nastavljaju, te će biti uređena staza i s druge strane. Sve te radove je financirala i nadzirala obitelj **Olka, Lazo i Marija**, a projekt je koštao 13 tisuća eura. Tim povodom je župnik Muharem Lazi i Mariji Olka uručio posebnu zahvalnicu.

Nakon toga je procesija krenula oko crkve, a na kraju mise je predvoditelj slavlja podijelio euharistijski blagoslov s Presvetim. Sve zahvale vjerničkog puka na *Dužijanci*, sav plod zemlje i rada ruku čovječjih – kruh – postao je blagoslovom jer je Bog postao kruhom.

Crkva je zahvaljivala svečanim *Tebe Boga hvalimo* uz zbor i orguljašicu **Jelenu Demšedi**. U večernjim satima, u dvorištu župe održano je bandašicino kolo.

Nela Skenderović

Osuda dijela rasprave i prijedloga iznesenih na tribini *Cro-fonda* u Subotici

Kao građani koji smo s iskrenim motivima zainteresirani za prilike i perspektive hrvatske zajednice, ugrađujući svoj rad i napore u njezinu bolju budućnost, iskazujemo svoje duboko neslaganje sa sadržajem dijela rasprave, odnosno prijedlogom koji je **Darko Sarić Lukendić** iznio na tribini *Cro-fonda* održanoj u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* 20. srpnja 2021. godine u Subotici. Od toga se ovim putem ograđujemo i tvrdimo kako takvi stavovi i njihovi nositelji ne predstavljaju naše većinske stavove i uvjerenja.

Naime, na spomenutoj je tribini pred osamdesetak nazočnih sudionika Sarić Lukendić predložio da se obustavi daljnja izgradnja Hrvatske kuće u Subotici, te da se novac dobiven od Vlade Hrvatske za njezinu izgradnju preusmjeri *Cro-fondu* i razdijeli među privrednicima.

Nije nam jasno kako je nekadašnji član, pa čak i predsjednik Izvršnog odbora HNV-a, mogao izići s ovako nesuvislim prijedlogom – da se odustane od institucionalnog osnaživanja naše zajednice za što je kao vijećnik i sam glasao – te se ovim putem javno ograđujemo i tvrdimo kako je takav prijedlog usamljen. Imamo povjerenje u ispravnost strateških odluka koje donose HNV i DSHV te u činjenicu da se sredstva dobivena od Vlade Hrvatske i Vlade Srbije troše namjenski i u interesu Hrvata u Srbiji.

S obzirom na to da je nakana rasprave, sukladno temi tribine, bila da privrednici i poljoprivrednici iznesu svoja pitanja i probleme s kojima se suočavaju, začuđuje nas prisutnost i drugih članova nedavno revitalizirane stranke Demokratske zajednice Hrvata. Budući da nisu imali dovoljnu podršku u narodu potrebnu za osnivanje nove stranke, svoj politički legitimitet u okviru stranke koja je »preuzeta pod okriljem noći« nastoje zadobiti naprasnim pojavljivanjem, bez poziva organizatora, na manifestacijama i događajima naše zajednice, a svojim provokativnim nastupima pokušavaju unijeti nemir. U ovom slučaju tribina je zloupotrijebljena s ciljem huškanja članova zajednice protiv naših institucija te skupljanja jeftinih političkih poena i to putem prijedloga za koje i sam Sarić Lukendić zna kako su neutemeljeni – takvo nepoštovanje organizatora govori jedino o njihovim nečasnim namjerama.

Mi podržavamo kako dosadašnje projekte ključnih institucija hrvatske zajednice tako, s velikom zainteresiranošću, i projekte koji će biti od pomoći našim privrednicima i poljoprivrednicima te prepoznamo njihovu međusobnu povezanost i nužnost. Vodstvo HNV-a i DSHV-a pokazuje vidne rezultate na mnogim poljima svoga djelovanja

i mi želimo sudjelovati u njihovim naporima te nastaviti zajedno graditi našu budućnost. Bilo kakav pomak u području gospodarstva pohvaljujemo svjesni činjenice koliko je to područje kompleksno i zahtjevno – za razliku od spomenute osobe koja nije privrednik i za koju se nadamo kako na budućim događajima više neće uzimati riječ u naše ime.

Sudionici tribine

Mirko Ostrogonac, v. r.
Mladen Petreš, v. r.
Antun Nađ Heđeši, v. r.
Antun Bašić, v. r.
Marica Stantić, v. r.
Ladislav Suknović, v. r.
Tomislav Stipić, v. r.
Tome Kopilović, v. r.
Vinko Stantić, v. r.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt: »Izgradnja 3 samostojeća silosa za skladištenje zrnastih poljoprivrednih proizvoda«, na katastarskoj parceli 41912/2 K. O. Donji grad, Subotica (46.007253°; 19.516529°), nositelja projekta »SUA-GRA« d.o.o., Subotica, Ive Lole Ribara br. 4. Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-157-2021.pdf

Ljeto u Vojvodini (II.)

Na dva kotača kroz Vojvodinu

Putovanje biciklom više nije toliko neobično i često će vam se dogoditi da tijekom putovanja na cesti sretnete biciklista koji je na svoj dvokotač spakirao sve što mu treba i krenuo u željenom smjeru. Ponekad su to putovanja koja se mjere stotinama ili tisućama kilometara, ponekad su to mjeseci pedaliranja, a ponekad samo kraće udaljenosti. Bilo koji od gore navedenih izazova da su u pitanju, sve je manje straha, a sve više hrabrih i ustrajnih. Mnogi, koje privlači ova vrsta putovanja, imaju problem s pronalaženjem istomišljenika i suputnika, pa čak niti ne kreću na put, ali nije rijetkost da na put krenu sami, pa ćete često vidjeti usamljene bicikliste, bilo žene ili muškarce, kako pedaliraju i osvajaju cestu.

Ako vas ova ideja privlači, a niste sigurni je li za vas, uvijek možete stvoriti zonu udobnosti i odabrati obilazak koji je pristupačan, ne baš zahtjevan i koji možete otkazati kad god smatrate da ne želite, vratite se kući vlakom, autobusom, uz pomoć prijatelja. Cilj nije odustati prije nego što započnemo već pokazati da je ideja biciklizma realnija nego što se čini.

Vojvodina je kao kreirana za upoznati je biciklom. Prva stvar koje se svaki početnik boji je vožnja uz brdo, a drugi naziv za Vojvodinu je ravnica, a opet nikako nije monotona. Ima da ponudi šume, rijeke, polja pšenice, planine... sve što jednom oku može goditi. Zvuci, mirisi, prizori i divni ljudi.

Dvije glavne biciklističke rute koje su se provukle kroz Vojvodinu su one koje vezujemo za rijeke Dunav i Tisu, pa tako uz Dunav imamo dio *EuroVelo 6* koridora, a

druga je Potiska ruta koja je na koridoru *EuroVelo 11*. U prijedlozima namjerno ispuštamo Kanalsku rutu koja povezuje Dunav – Tisu – Dunav, kao i rute kroz Frušku goru i Vršac zbog brojnih uspona. Zapravo, ovu rubriku ćemo posvetiti Dunavskoj ruti koja je najbolje markirana.

Ruta EuroVelo 6

Ruta je poznata kao »riječna ruta«, jer prati tri velike europske rijeke: Loaru, Rajnu i Dunav. *EuroVelo 6* povezuje Atlantik i Crno more, iznosi 4.448 kilometara. Ruta je pravi kolaž europske civilizacije jer prolazi kroz deset država: Francusku, Švicarsku, Njemačku, Austriju, Slovačku, Mađarsku, Srbiju, Hrvatsku, Bugarsku i Rumunjsku. Kod nas ova ruta ulazi kod Berega, a izlazi kod Negotina, nakon 667 kilometara. Najvažniji detalj, koji je obećan, je

posebna bliskost sa zemljom, a posebni biseri su dijelovi Vojvodine. Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje, crkva sv. Petra u Monoštoru, Sombor, Tvrđava u Baču, Etno kuća u Kupusini, Apatin, Sonta, Park prirode Tikvara, Jezero Provala, Muzej konjarstva u Karađorđevu, Čelarevo, Petrovaradinska tvrđava, Srijemski Kar-

lovci, prostranstvo Koviljsko-petrovaradinskog rita, crkva Snježne Gospe... Sve to i mnogo više vas čeka na ovoj sjajnoj biciklističkoj ruti, ali krenimo od Berega.

Okret po okret pedalama kroz Vojvodinu

Glavna ruta kroz Vojvodinu duga je 294 kilometra, a od Berega do Novog Sada slijedi Dunav s lijeve strane. Ispod Gibraltara na Dunavu, Petrovaradinske tvrđave, ruta prelazi udesno, a zatim prelazi do same Fruške gore i to je trenutak kada možete dobiti izazov penjanja koji je dugačak 4,5 kilometara, s visinskom razlikom od 190 metara. Dobro razmislite prije no što odustanete, jer nakon toga slijedi sjajan spust i najbolji pogled na Dunav koji će biti udaljen 50 metara.

Ova izvrsna ruta, pored glavne ceste, nudi i zavoje koji je čine posebnom i dragocjenom. Već na samom početku njegovog odsjeka kod nas, nakon Berega, u Bezdanu dolazi do skretanja koje vodi do Dunava, ali i do samog početka Velikog bačkog kanala kao i brane izgrađene 1956. godine. Kada posjetite Muzej bitke kod Batine, vratite se u Bezdan i nastavite voziti kroz rezervat prirode Gornji Dunav. Prekrasna priroda prati vas dalje prema Somboru, kroz sam Sombor, prema Apatinu. Nakon Apatina, put ponovno prolazi kroz SRP Gornje Podunavlje, odakle izlazi na graničnom prijelazu Erdut – Bogojevo. U neposrednoj blizini ovog poteza nudi vam se prilika da malo skrenete s rute i nećete požaliti. Nakon sela Živa, na raskrižju skrenite lijevo, a nakon nekih sedam kilometara, između sela Vajska i Bođani, nalazi se jezero Provala, a nakon još 11 kilometara nalazi se tvrđava Bač. Oko tvrđave su meandri Mostonge ili barem njezini ostaci.

U nastavku rute nalazi se još jedan poseban rezervat

prirode Karađorđevo, dok alternativni put vodi pored bagrema SRP, a u blizini je i Park prirode Tikvara.

U Bačkoj Palanki ruta nudi alternativu preko Dunava za koju vam je potrebna putovnica, jer prelazite u Hrvatsku. Naravno, ako zaboravite putovnicu, vaš dvokotač i vi nastavljate skelom preko Begeča, a nakon još 10 kilometara skelom kod Futoga.

Ruta dalje nudi mogućnost obilaska Novog Sada i Srijemskih Karlovaca, nakon čega put vodi do Banstola i do jedinog uspona na dijelu rute koji prolazi kroz Vojvodinu. Ako je uspon jedino s čime se ne možete pomiriti, uzmite vlak i vratite se kući, ali upamtite: spust nakon toga je nešto najljepše. Napokon, uspon je dugačak samo 4,5 kilometara, hodajte, uživajte. Spust vodi do Čortanova. Dalje, možete planirati svoj odmor u centru Beške, jer su restorani izvrsni, a s Krčedina ćete pronaći prekrasan pogled. Na križanju puta Novi-Stari Slankamen imate dvije mogućnosti za predah ili nastavak prema Surduku, od kojeg imate još 40 km do Beograda, koji ovu rutu proširuje izvan granica Vojvodine, ali i otvara mogućnosti.

Avanture poput ovih zahtijevaju napuštanje zone komfora, ali samo na trenutak, u fazi pripreme. Usput sve postaje drugačije, lakše i ljepše, a nakon pustolovine za sigurno ćete poželjeti napisati sastav na temu kako sam proveo ljetovanje.

Šalu na stranu, dopustite sebi avanturu, ne zaboravite na svjetla, prsluke i kacige i uživajte na dva kotača kroz Vojvodinu.

Gorana Koporan

Kvaliteta proizvoda najvažnija odlika prepoznatljivosti na tržištu

Kompanija Bane subotičkog poduzetnika Branka Vacija osnovana je 1990. godine, isprva kao stovarište građevinskog materijala (Drvara Bane) da bi se tijekom uspješnog postojanja transformirala u renomiranog proizvođača kupatilskog i kuhinjskog namještaja. Opremajući brojne poslovne i hotelske prostore glasovitih tvrtki na prostoru Srbije i u inozemstvu, ovo subotičko poduzeće steklo je veliku reputaciju

Kompanija *Bane* osnovana je 1990. godine u Subotici. U početku svoga rada kompanija se bavila trgovinom i to sve do konca 1995. godine, a početkom 1996. godine kompanija *Bane* pokreće proizvodnju kupatilskog namještaja, kuhinja po mjeri i opremanja kućnih i poslovnih enterijera. Poslovanje i djelatnost kompanije pokriva kompletno područje, od davanja idejnog rješenja, projektiranja, preko izrade enterijera.

U 2015. godini kompanija *Bane* postaje generalni zastupnik za teritorij zapadnog Balkana vodećeg proizvođača kompozitnog materijala LG iz Koreje pod brendom HI-MACS. Zahvaljujući materijalu LG HI-MACS 2016. godine ova kompanija redizajnira njihove proizvode kupatiliškog namještaja i prilagođava ga suvremenom zahtjevu tržišta. U 2016. godini kompanija *Bane* je dobitnik nagrade Privredne komore Subotica za najuspješniju kompaniju u Sjevernobačkom okrugu.

Opremanje kupatila

»Početkom devedesetih godina prošlog stoljeća supruga i ja smo željeli započeti s nekim privatnim biznisom. Završio sam strojarstvo, supruga je građevinski inženjer tako da smo otvorili stovarište građevnog materijala. Vremenom smo počeli proizvoditi kupatilski i kuhinjski namještaj. Usavršili smo proizvodnju umivaonika raznih tipova, opremamo tržne centre i poslovne prostore, prije tjedan dana dobili smo i posao opremanja na kontrolnom tornju zračne luke u Beogradu za jednu francusku firmu, a izvozimo za Francusku i umivaonike po mjeri. U 2018. godini kompanija *Bane* je u saradnji sa svojim partnerom LG iz Koreje pokrenula proizvodnju umivaonika, tuš kada i kada po mjeri i želji kupca. Kod izrade umivaonika pažljivo smo birali dizajn i trudili se da budu prilagođeni suvremenim potrebama korisnika. Kompozitnim materijalom LG HI-MACS smo opremili mnoge hotele, tržne centre, kliničke centre, kafiće i privatne objekte«, kaže vlasnik ove kompanije **Branko Vaci**.

»Opremanje kupaonica je širi spektar, počinje se od izbora pločica, pa se bira tuš kada ili obična, a na koncu dolazi kupaonički namještaj, koji mi proizvodimo. Ono po čemu smo jedinstveni je da radimo umivaonike po mjeri. Imamo sada zahtjev od građevinske firme u Novom Sadu *Galen inženjering* da napravimo umivaonike 200 mm puta 400 mm, a takav umivaonik trenutno ne možete naći na tržištu, dakle, umivaonike za zgradu. Mi to možemo uraditi sa spomenutim specijalnim materijalom, po zahtjevu kupca, a počeli smo raditi i tuš kade po mjeri. Inače, s pločicama za kupaonice, raznim kadama i kabinama, trgovamo«, kaže Vaci.

»Sada je u kompaniji zaposleno 19 osoba. Fluktuacija radne snage – majstora je jako velika, problem je što ovdje više nema kvalitetne radne snage, majstora. Bavimo se i stolarijom, opremanjem enterijera, to je zahtjevan posao, trebaju u tom poslu naravno i mladi koji žele raditi, a većini je bitno samo da dođe 15 sati, pa da što brže odu kući. Prije nekoliko godina tražio sam od subotičke Politehničke škole da se upisuje i obrazuje, uči zanatu što više stolara. Nažalost, od upisanih učenika

za stolarski zanat tek jedan ostane u struci. Nije lako ni sada, iako smo etablirana firma. Ponavljam da sada postoji nedostatak kvalitetnih majstora plus elana za rad, želje za uspjehom, a toga je bilo kod majstora na početku ove naše utakmice ili u prvom poluvremenu, nekada smo radili i za prvi svibanj, pa se nitko nije bunio, nekada je to bilo drugačije, a sada to nije tako. Puno je neradnika i to je tako.«

Kuhinja je srce kuće

Branko Vaci kaže da je opremanje kuhinja veliki i zahtjevan posao.

»Kao prvo, naručilac treba reći od kojeg materijala želi kuhinjski namještaj. Kuhinja ima 147 elemenata i sve to treba riješiti, pa da sve štima«, kaže Branko i ističe da je prije nekoliko godina u *Svaštari*, u odjeljku prodaje kuća i stanova, jedan kupac napisao da prodaje stan s centralnim grijanjem, kablskom i kuhinjom *Bane*.

»Za mene je to bilo jedno veliko priznanje, jer imamo kvalitetu iznad svega. Mi ćemo se truditi tu kvalitetu zadržati i poboljšati, da kupci koji kupe naše proizvode budu sigurni u njihovu valjanost. Uz kvalitetu ide i cijena, a za tu cijenu dajemo trajnost da nakon desetak, petnaest godina kupljeni proizvodi budu iste kvalitete kao i kada su kupljeni. Mislim da je u kupatilu važna i estetika i kvaliteta materijala, kao i u kuhinji, jer kuhinja je srce kuće. Mnogo toga se dešava u kuhinji i tu se obitelj okuplja. A važno je i da je kupaonica lijepa kada se navečer ide na spavanje, kao i jutrima po ustajanju«, kaže Branko Vaci.

Pričajući o daljnjim planovima kompanije *Bane* Vaci se našalio kako mu je plan da se u budućnosti ne nervira.

»Prelazim oko 100.000 kilometara godišnje, želim raditi, pa sam tako i vozač, radim komercijalu, montažer sam ako treba, a sve to radim, jer je manjak uposlenih, ali mi ništa nije teško. Volim ovaj posao. A nedavno sam raspisao natječaj za posao stolara u našoj kompaniji, za solidnu plaću od 80.000 do 130.000 dinara, ali se nitko nije javio za majstora. A meni u kompaniji treba reći – samo dajte posla. Tu nema nezaposlenih nego samo onih koji neće da rade, ljudi ne žele prihvatiti odgovornost posla. Svi zaposleni u našoj kompaniji su prijavljeni, dakle ide im radni staž. Platilo sam 100.000 dinara za kaznu zato što radnici kada su trebali potpisati platnu listu nisu napisali kojeg dana, datuma su primili tu radnu, platnu listu. Nevjerojatno. Kome god da sam to pričao, svi su rekli kako je to nemoguće. Ali jest, postoji sudski zapis. Bilo kako bilo, u kompaniji *Bane* svih ovih godina slušamo, pitamo, tražimo i ne odustajemo dok nismo sigurni da imamo najbolje rješenje za naše kupce i investitore«, kaže Branko Vaci i naglašava kako je najponosniji na sljedeće radove ove kompanije: hotel *Splendid* Budva, hotel *Amfora* Hvar, poslovno-stambeni centar *Pupinova palata* Novi Sad, TC *Promenada* Novi Sad, TC *Beo* Beograd, KC Kamenica Srijemska Kamenica, Urgentni centar Vojvodina Novi Sad, Dječja klinika Tiršova Beograd, kao i na izvršene radove u telefonskim kompanijama *Telenor*, MTS i *Vip*.

Zvonko Sarić

Marko Križanović pobjednik Đamusa

ĐALA – Pobjednik ovogodišnjeg, 50. natjecanja pjevača amatera *Đamusa* u Đali je **Marko Križanović** iz Subotice. Tako je odlučio stručni žiri, uz pomoć publike.

»Moji dojmovi su zapanjujući, jako mi je drago da sam nastupio na *Đamusu*. Tu sam došao po pozivu prijatelja, nikada ranije nisam nastupao na natjecateljskim festivalima. Muzikom se bavim već dvadesetak godina, prvo sam svirao tamburu, a poslije sam se odlučio za pjevanje, išao sam na edukaciju u Novi Sad, Sarajevo«, izjavio je Križanović.

Finale *Đamusa* uvećao je koncert grupe *Garavi sokak*.

Prijave za Etnokamp

SUBOTICA – Igra je, kažu stručnjaci, veoma važna za razvoj djeteta. Igra je zadovoljstvo, priprema za život. Igra je aktivnost koju vole i mali i veliki. I znate što... igra je tema ovogodišnjeg četrnaestog po redu Etnokampa. Treba li vam drugi veći razlog da se priključite ovom petodnevnom programu Hrvatske čitaonice iz Subotice? Vjerojatno ne treba, ali svakako ćemo navesti i ostale detalje koje smo doznali od organizatora.

Naziv programa: Etnokamp

Vrijeme održavanja: od 9. (ponedjeljak) do 13. (petak) kolovoza

Organizator: Hrvatska čitaonica iz Subotice

Suorganizator: Gradska knjižnica Subotica

Mjesto održavanja: Dom DSHV-a, Beogradska cesta 31, Subotica

Dob: osnovnoškolska

Rok za prijavu: 1. kolovoza

Način prijave: viber, SMS, telefon: 069/101-70-90 (**Bernadica**), e-mail: bernadica@gmail.com, messenger: **Bernadica Ivanković**.

Cijena: 1.000 dinara.

Radionice: kreativno-manualne, u trinaest različitih radionica sudionici etnokampa će izrađivati vlastite društvene igre koje će odnijeti doma kako bi se često mogli igrati s ukućanima, prijateljima i gostima; tamburaška; folklor; moderan ples; kuharska radionica; dramska; recitatorska; duhovna; tradicijsko pjevanje.

Bit će još i jednodnevni izlet, misa, završna priredba, prodajna izložba radova nastalih u Etnokampu, turnir u igricama, i naravno, iznenađenje!

Dakle, ako se želite dobro zabaviti, igrati, učiti kroz igru, pjevati, svirati, plesati, kuhati, majstorisati, glumiti, recitirati, družiti se s vršnjacima, duhovno razvijati... prijavite se što prije, jer ovaj XIV. Etnokamp će sasvim sigurno biti za pamćenje.

B. I.

Dužijanica u Subotici

30. srpnja do 30. kolovoza – Izložba slika s XXIV. Međunarodne likovne kolonije Bunarić – HKC *Bunjevačko kolo*, Subotica – otvorenje 30. srpnja u 19 sati.

1. kolovoza u 10 sati – *Dužijanica* u Đurđinu – crkva sv. Josipa Radnika, Đurđin.

1. kolovoza od 14 sati – Konjičke utrke *Dužijanica* – Gradski hipodrom, Subotica.

1. kolovoza u 18 sati – *Dužijanica* u Mirgešu – kod križa.

5. kolovoza u 19 sati – Književna večer u organizaciji Katoličkog društva *Ivan Antunović* – svečana dvorana HKC-a *Bunjevačko kolo*

Natjecanje za izbor pratilaca bandaša i bandašica

SUBOTICA – Organizacijski odbor manifestacije *Dužijanica* 2021. poziva mlade na natjecanje za izbor pratilaca bandaša i bandašice. Izbor će biti održan u petak, 6. kolovoza, s početkom u 20 sati, na Trgu slobode. Na izbor se dolazi u svečanoj bunjevačkoj narodnoj nošnji po vlastitom izboru. Pozivaju se zainteresirane djevojke i momci stariji od 16 godina da se prijave do 5. kolovoza, osobno u ured *Dužijance*, na adresi Beogradski put 52 u Subotici, ili putem telefona na broj 024/525-045, mob: 064-217-03-32 (**Dajana Šimić**) ili na mail Udruga: ubh.duzijanica@gmail.com. Izabrani će biti predstavljeni iste večeri na Glavnom gradskom trgu, a na centralnoj proslavi u nedjelju, dana 8. kolovoza, ići će u pratnji bandaša i bandašice.

Priručje: Vladimir Nimčević

Iz starog tiska

Bunjevački uspjeh u Llangollenu, Karadžorđević posjetio salaše

24. srpnja 1930. – *Neven* piše da je Pučka kasina u Subotici raspisala natječaj za studentsku stipendiju u godišnjem iznosu od 10 tisuću dinara.

25. srpnja 1952. – *Hrvatska riječ* opisuje kako je folklorna grupa bačkih Bunjevaca odnijela prvu nagradu na međunarodnom festivalu narodnih pjesama i igara, koji je održan između 8. i 13. srpnja u Llangollenu u Engleskoj. Ekipu su činili 8 igrača i 4 tamburaša: **Mičo Margetić, Ivica Bašić, Ana Milanković, Justika Bačlija** iz *Bratstva-jedinstva*, **Lojzika Antunović** i **Jašo Kovačević** iz

Proletera, **Jelica Tumbas** iz *Ivana Gorana Kovačića*, te **Pere Tumbas Hajo, Josip Dulić, Martin Šuić** i **Stipan Nimčević** od tamburaša.

26. srpnja 1968. – *Subotičke novine* pišu: »Danas će se pojaviti i prvi plakat sa najavom predstojeće priredbe *Dužijance* 68. Plakat je u boji, a autor je subotički slikar **Gustika Matković**. Kroz nekoliko dana pojavit će se i drugi kolor plakat malog formata, na kartonu, čiji je autor slikar **Marko Vuković**. Ovih dana subotička pošta, pored službenih, koristi i prigodni pečat *Dužijance* 68, koji će nositi amblem ove priredbe.«

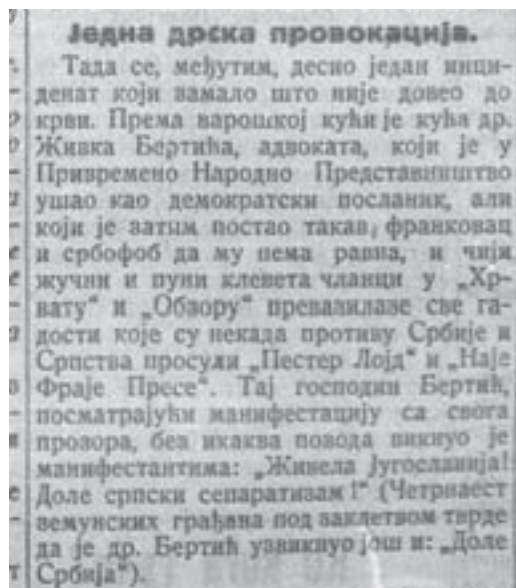
28. srpnja 1906. – *Fruškogorac* prenosi poziv mitrovačkog *Hrvatskog branika* na skupljanje sredstava za gradnju Hrvatskog doma u Rumi.

28. srpnja 1935. – *Subotičke novine* pišu da je preminuo jedan od najviđenijih Hrvata-Bunjevaca: matematičar i fizičar **Ivan Vojnić Tunić**. Po ulasku srpske vojske u Suboticu 13. studenoga 1918. bio je prvi ravnatelj tadašnje »Bunjevačke gimnazije«. Na sprovodu se u ime gimnazije od pokojnika oprostio ravnatelj **Velimir Stefanović**, a u ime HPD-a **Neven Ivan Malagurski**.

28. srpnja 1937. – *Obzor* piše da je grupa osječkih glumaca prikazala na trgu pred franjevačkom crkvom u Subotici uz pratnju pjevačkog zbora, orgulja, fanfara i crkvenih zvona poznati misterij *Jederman* od **Hoffmannstahla**. Trg je bio pun oduševljene publike.

29. srpnja 1919. – *Neven* piše kako je 27. srpnja regent **Aleksandar Karadžorđević** prilikom povratka s Palića posjetio duž Somborske ceste tri salaša **Vranje Nagyhegyesija, Stipana Pölheia** i **Ivana Crnića**.

30. srpnja 1921. – *Politika* piše da je **Živko Bertić**, čuveni zemunski odvjetnik, promatrajući jednu priredbu u

Zemunu, dovikivao manifestantima s prozora svoje kuće smještene blizu Gradske kuće: »Živjela Jugoslavija! Dolje srpski separatizam!«

30. srpnja 1999. – *Subotičke novine* pišu da će msgr. **Stjepan Beretić** proslaviti 25 godina mladomisništva prilikom euharistijskog slavlja, koje će se u okviru proslave *Dužionice* održati u mjesnoj crkvi u Somboru 4. kolovoza.

Izložba *S Božjom pomoći* u okviru subotičke *Dužijance*

NARODNA KREATIVNOST u tkanju i vezenju

Nastala s namjerom da na jedinstven način ukomponira sadržaje vezane za umjetnost, religiju i kulturu bunjevačkih Hrvata, izložba *S Božjom pomoći* ustanovljena je još 1993. godine, a u međuvremenu postala je tradicionalnom sastavnicom subotičke *Dužijance*. Ove godine izložba je bila posvećena temi »Bunjevačko tkanje i vezovi«, a priređena je od 21. do 28. srpnja u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici. Izložbu su priredili Udruga bunjevačkih Hrvata *Dužijanca* i Katoličko društvo *Ivan Antunović* u suradnji s HKC-om *Bunjevačko kolo*. Autor izložbe je **Marinko Piuković**, a suradnici u postavci izložbe bili su **Senka Horvat**, **Marin Jaramazović**, **Dajana Šimić** i **Jelena Piuković**.

Izložba se sastojala iz dva dijela: u prvom dijelu prikazan je dokumentarni film *Tkanje i vezovi* redatelja **Rajka Ljubića** iz 2006. godine, a drugi dio činili su eksponati u svečanoj dvorani HKC-a i stalnom postavu *Bunjevačke sobe* u dvorištu Centra. Eksponati su iz privatne kolekcije obitelji Piuković i **Nele Skenderović** te fundusa HKC-a *Bunjevačko kolo*.

Domaća radinost

Bogat i raznovrstan postav u svečanoj dvorani HKC-a činili su eksponati odjevnih predmeta, dijelova narodne

nošnje i drugih tkanina koji, po riječima Marinka Piukovića, svjedoče o umješnosti žena i djevojaka u tkanju i vezenju koja se prenosila iz generacije u generaciju, a nastala je iz potrebe za predmetima domaće radinosti.

»Tako su tkani pojedini dijelovi narodne nošnje kao što su suknene i maljske pregače, razne vrste platna koji su se koristili u domaćinstvu: peškiri, roljači, razne ponjave i prekrivači za krevet. Kolorit i ornamentika pregača kojih na ovoj izložbi imamo najviše, svjedoči o starini tekstilnog rukotvorstva. Na tkanim pregačama došla je do izražaja kreativnost nepoznatog stvaraoca narodne umjetnosti«, kazao je Piuković.

Tehnike veza

Na izabranim primjercima dijelova nošnje prezentirane su raznovrsne tehnike veza, bili vez – tzv. šling, zlatovez i svileni vez i kombinacije koje su Bunjevke rado koristile, osobito šling i zlatovez. Među eksponatima takve vrste ističu se izvezene, tj. šlingovane ženske košulje, keceljci, mideri ili prsluci, suknje. Šlingovali su se i drugi predmeti – uzgljance, virange na prozorima, tableti na astalima, što se vidi u stalnom postavu *Bunjevačke sobe*. Ova veoma omiljena tehnika veza, po riječima Piukovića, razrađena je do savršenstva.

Kako je dodao, vezenje raznobojnim pamukom na dijelovima marama na vrat svjedoči o skladno komponiranim bojama biljne ornamentike. Osim marama, tehnika vezenja svilenim koncem primjenjivana je i na suknjama od čoje.

Tehnika zlatoveza je također rado primjenjivana, njime su ukrašavani dijelovi ženskih košulja, a manje ukrašavani dijelovi muške nošnje.

»Prikazani primjerci zlatoveza na kopicama, maramama za glavu i maramama na vrat s bogato izvezenim srebrnim nitima i raznovrsnim cvjetnim motivima svjedoče o razvijenosti ženske domaće radinosti, koja u ovoj tehnici rada poznaje vrsne i darovite vezilje«, kazao je on.

Neprocjenjivo blago

Bunjevačko tkanje i vezovi su tematski obrađivani i predstavljani na različitim izložbama.

»Jedan od najvećih poznavalaca i sakupljača bunjevačkog kulturnog blaga **Ante Pokornik** dijelom je uspio sačuvati neprocjenjivo narodno blago, poglavito bili šling, ali zahvaljujući i drugim čuvarima i sakupljačima narodnih rukotvorina danas možemo uživati u ovom predivnom

Pohvala stvaraocima i čuvarima

Izložbu je otvorio predsjednik KD-a **Ivan Antunović** vlč. **Josip Štefković**.

»Ovo je pohvala ljudima koji su stvarali ovakve odjevene i druge predmete u vremenima kada takvo što nije bilo moguće kupiti u tržnim centrima kao danas. Pohvala je to i onima koji o tome brinu, jer ovakve zbirke nije lako čuvati. Izložba je poziv da se okrenemo kreativnom radu koji može, kako vidimo, biti i koristan«, kazao je vlč. Štefković.

prizoru raretetnih dijelova nošnje«, kazao je Piuković, dodavši da nam se na ovoj izložbi folklornog tekstila pruža prilika za upoznavanje, prenošenje i daljnje njegovanje tradicionalnog narodnog rukotvorstva koje danas predstavlja kulturnu baštinu bunjevačkih Hrvata.

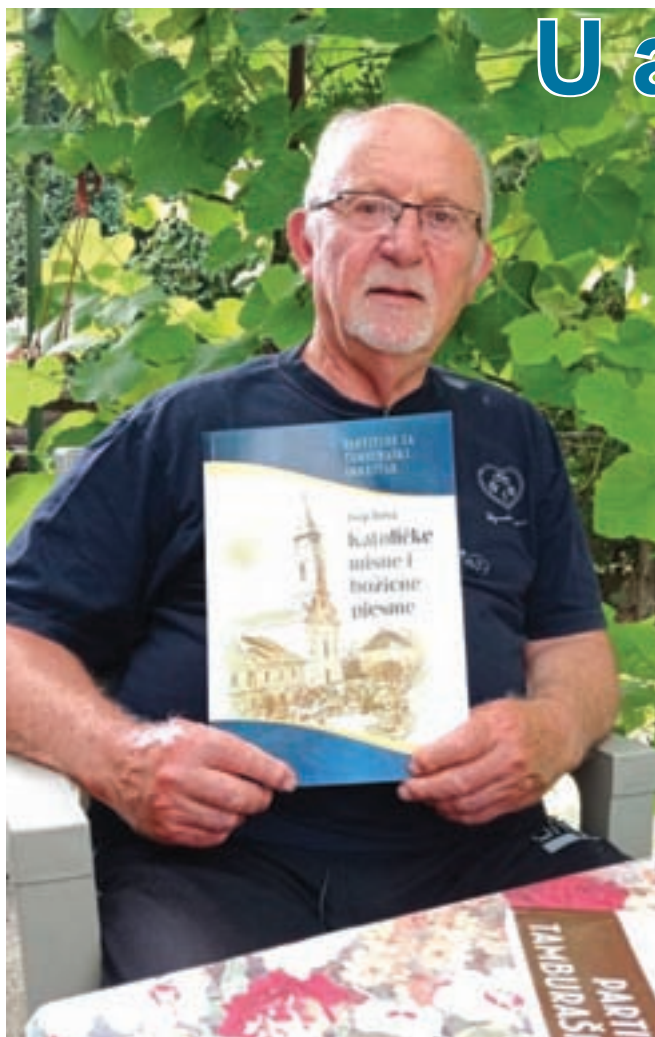
Suradnica u postavci izložbe Jelena Piuković kaže kako je najveći izazov bio izabrati, ali i pripremiti ekspozite.

»Puno toga ima, te je trebalo napraviti jedan izbor, da se prikaže sva raznolikost. Recimo, izloženo je preko pedeset pregača, a samo su dvije jednake. Sljedeći korak bilo je uređivanje, kao recimo kod šlinga, da se vidi ljepota tih radova i motiva koji zahtijevaju puno truda, ljubavi i napose strpljenja«, kaže Jelena Piuković.

D. B. P.

Senka Horvat, Marin Jaramazović i Marinko Piuković

U amanet mladim tamburašima

je bila da knjiga koristi i drugim mlađim generacijama, malim tamburašima.

»U knjizi su obuhvaćene 52 kompletne partiture za Veliki tamburaški orkestar. Nisam imao namjeru izdavati knjigu. Međutim, sjedeći za računalom, pregledavajući svoju arhivu, shvatio sam da ima puno materijala i da ne bi bilo loše da to ostane zapisano u jednoj knjizi. Složio sam partiture i pitao župnika i članove crkvenog vijeća jesu li raspoloženi biti izdavači i financijski pomoći tiskanje knjige. Oni su sa zadovoljstvom prihvatili moj prijedlog. Zahvaljujući njihovoj pomoći i pomoći Srijemske biskupije, knjiga je ugledala svjetlost dana«, ističe Jurca.

Izvorni harmonski zvuk

Tamburaški koncerti u rumskoj župnoj crkvi počeli su se održavati u vrijeme dok je župnik u Rumi bio **Željko Tovilo**.

»On je lijepo pjevao i volio je tamburaše. Također je volio da se u crkvi sviraju tambure. Za vrijeme njegovog župnikovanja svirali smo po nekoliko puta tijekom godine, u povodu različitih blagdana, a već desetljećima sviramo za polnoćku«, navodi naš sugovornik, dodajući da duhovna katolička muzika ima izvjesne harmonske specifičnosti.

»U katoličkoj duhovnoj muzici ima puno nota, ali nema aranžmana. Obuhvaćene su samo note i napisano je samo nekoliko harmonija. U ovim knjigama je sve kompletno urađeno. Slušajući tamburaške orkestre, uočio sam da tamburaši ne koriste harmoniju u dovoljnoj mjeri. U tom slučaju muzika dobija drugačiji ton. U svojim kompozicijama sam koristio note za orgulje i harmonija je posve drugačija. To sam primijenio u tamburaškom orkestru i mislim da sam u velikoj mjeri uspio u tome. Neke pjesme zvuče izvorno, baš onako kako bi i trebale zvučati. Kod božićnih pjesama su napisane i riječi. Važno je da tu knjigu dobiju orkestri koji već sviraju. Mnogi misle da je tambura narodni instrument. Međutim, nije. Ona ima osam štimova i pokriva tonski raspon simfonijskog orkestra, što znači da ako su aranžmani dobro urađeni, sve se može izvesti uz pomoć nje«.

Uvodne riječi u Jurcinoj novoj knjizi napisali su srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** i rumski župnik **Ivica Čatić**. Promocija knjige nije planirana. Ukoliko bude organizirana, želja autora je da se ona održi upravo u župnoj crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Rumi.

S. D.

Nedavno je iz tiska izašla nova knjiga *Katoličke misne i božićne pjesme* autora **Josipa Jurce**, dirigenta i umjetničkog voditelja Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a **Matija Gubec** iz Rume. U njoj su obuhvaćeni kompletni aranžmani, partiture katoličkih i božićnih pjesama za Veliki tamburaški orkestar, koje je orkestar rumske udruge do sada izvodio u župnoj crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Rumi.

Ovo je Jurcina druga knjiga. Prije četiri godine objavio je knjigu *U srcu mi zvoni tambura*, u kojoj je sabran dio njegovog kompozitorskog i aranžerskog rada: deset skladbi koje je sam skladao, njegove pjesme, te kompozicije najpopularnijih tamburaških pjesama različitih pjevača iz Hrvatske, kao i adaptacija za tamburaški orkestar svjetskih numera ozbiljne muzike.

Preko pedeset partitura

Tiskanje nove knjige financijski su pomogli Srijemska biskupija i župna crkva Uzvišenja Svetog Križa u Rumi. Partiture su nastale u proteklih 15 godina. Želja autora

Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata

Novi prinosi iz društvenih i humanističkih znanosti

Izšao je dvanaesti broj *Godišnjaka za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata*.

Na 416 stranica objavljeno je 12 znanstvenih i stručnih radnji koje tematiziraju neki aspekt društvenog života Hrvata u Vojvodini, bilo u povijesti bilo u sadašnjosti. Sadržaj *Godišnjaka* podijeljen je u sedam tematskih cjelina, u kojima autori radova donose nove i aktualne prinose iz društvenih i humanističkih znanosti, značajnih za sve subetničke skupine Hrvata u Vojvodini.

Povijest, pravo, politologija

U prvoj cjelini pod nazivom *Povijesne znanosti – prostor, procesi, događaji* nalazi se šest radnji, a otvara ju suradnik iz Zagreba **Mario Bara** radom *Naselje Šokac – prilog najranijim spomenima šokačkog etnonima u razdoblju od početka 16. do prve polovine 17. stoljeća*. Profesor povijesti iz Subotice **Vladimir Nimčević** svoju temu smješta u 17. i 18. stoljeće pod naslovom *Predci plemenite obitelji Vojnić od Bajše i njihovo doba – u svjetlu dostupnih izvora*, a **Ladislav Heka** iz Segedina se bavi temom *Trianonski mirovni ugovor i razgraničenje u Bačkoj (Nastanak i dokinuće 'Nove Subotice')*. Životopisi dviju redovnica teme su suradnika iz Zagreba **Ivana Armande**: *Život s. Amate Skenderović (1910. – 1964.) i njezino mjesto u povijesti Družbe sestara Naše Gospe i S. Mala Tereza Vidaković (1911. – 1966.) – prva dominikanka s bačkih ravnića*. Još jedan naš suzavičajnik svjetskoga glasa bio je temom **Jadranke Kraljević** iz Zagreba naslovljene *Veliki sin Vojvodine: akademik Gaja Alaga, poznati svjetski teorijski fizičar*.

U drugoj cjelini *Pravo i politologija* **Darko Gavrilović** iz Novog Sada piše rad *Mirovni odgoj i opstojnost Hrvata u Srbiji*. Autor daje kraći pregled položaja Hrvata u Srbiji i analizira mogućnosti za uvođenje mirovnog odgoja u školski i izvanškolski sustav u Srbiji.

Sociologija, demografija naslov je treće cjeline u kojoj **Dražen Živić** iz Zagreba donosi rad *Aktualne demografske odrednice i indikatori demoreproduktivne održivosti Hrvata u Vojvodini*. U njemu prikazuje, analizira i interpretira aktualne trendove u demoreprodukciji hrvatskoga stanovništva u Vojvodini te ocjenjuje njihovu uzročno-posljedičnu povezanost uz recentne promjene u biološkoj strukturi hrvatske populacije.

Jezikoslovlje, etnologija

Aktualnost tema se ogleda u četvrtoj cjelini *Jezikoslovlje* u kojoj dva jezikoslovca pišu o temi govora Hrvata u Vojvodini. **Filip Galović** iz Zagreba daje prinos *Govor mjesta Sonte u Vojvodini u kojem* na temelju recentnih terenskih istraživanja izdvaja i analizira bitnije fonološke i morfološke karakteristike toga mjesnoga govora, koji je dio slavonskoga dijalekta.

Miro Marcikić, iz Udruge hrvatsko-američkih stručnjaka, donosi rad naslovljen *Jezikoslovni osvrt na 'Gramatički i pravopisni priručnik bunjevačkog jezika'* u kojem otkriva niz netočnosti, nedorečenosti, arbitrarnosti i preskriptivnosti, obilje hrvatizama i srbizama, tipoloških pogrešaka, banalnosti te novoga fenomena u političkom pothvatu nasilnoga stvaranja tzv. bunjevačkog jezika – uvođenje umjetnih ikavizama u bunjevački govor.

Sociokulturna antropologija i etnologija naziv je pete cjeline u kojoj su dvije radnje vezane uz terensko istraživanje tradicijske kulture banatskih Hrvata, pod mentorskim vodstvom dr. sc. **Milane Černelić**. Prva je rad studenata zagrebačkog Filozofskog fakulteta, Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, **Branimira Bilafera** i **Dominika Horvata** *Posmrtni običaji u Opovu i Starčevu*. Druga je radnja plod suradnice Zavoda **Katrice Naglič** iz Surčina *Svadbene običaji u Starčevu i Opovu*.

U šestoj cjelini pod nazivom *Povijesna građa* **Vladimir Nimčević** donosi vrijedna istraživanja iz relativno nedostupne građe, ponajviše zbog jezika kojim je pisana, a rad je naslovljen *Matica krštenih segedinskog samostana kao izvor za povijest bunjevačkih Hrvata*. Matica sadrži brojna prezimena koja imaju nositelje i u Subotici.

U sedmoj cjelini *Prikazi knjiga* (str. 317-347) nalazi se trinaest prikaza znanstvenih i publicističkih djela o vojvođanskim Hrvatima koje potpisuju **Davor Bašić Palković**, **Dominik Deman**, **Klara Dulić Ševčić**, **Katarina Čeliković**, **Vladimir Nimčević**, **Luka Poljak**, **Dražen Skenderović**, **Alka Stropnik**, **Petar Vuković** i **Zlata Vasiljević**.

Godišnjak se može nabaviti u prostorijama Zavoda (Laze Mamužića 22, Subotica) ili naručiti putem elektroničke pošte ili telefonom. Cijena primjerka je 1.000 dinara. (ZKVH)

Znanstveni skup o Đakovačko-osječkoj crkvenoj pokrajini

Crkva u Srijemu i Slavoniji trajno je povezana

U Đakovu je 7. i 8. srpnja tamnošnji Katolički bogoslovni fakultet organizirao znanstveni skup »Đakovačko-osječka crkvena pokrajina: povijesno-pravno-pastoralni značaj njezinog osnutka«. Predavanja su obrađivala povijesno-kulturne te crkveno-pravne i liturgijsko-pastoralne poveznice između Požeške, Đakovačko-osječke i Srijemske biskupije.

Prof. **Darko Vitek** izlagao je na temu »Slavonija i Srijem – povijest koja spaja«. Govorio je o pojmu nacionalnih narativa – pričama o prošlosti čiji sadržaj donosi najvažnije povijesne događaje i trenutke te usmjerava nova istraživanja i saznanja o prošlosti.

»Nastanak hrvatskog nacionalnog povijesnog narativa trebamo tražiti u XIX. stoljeću, kada se dugogodišnja historiografska istraživanja povjesničara i domoljuba uobličuju u djelo **Tadije Smičiklase** iz 1879., odnosno 1882., *Poviest hrvatska*, prvu sintezu nacionalne povijesti«, rekao je, nastavljajući kako važnu ulogu u hrvatskom povijesnom narativu ima i povijest Srijema i Slavonije.

Premda to područje nije potpuno dijelilo povijest s ostalim dijelovima Hrvatske, duboko je ugrađeno u povijesni identitet hrvatskog naroda i državnosti.

Dr. **Dražen Kušen** izlagao je na temu Srijema u političkim i gospodarskim strukturama Hrvatske od sredine XVIII. do sredine XX. stoljeća. Podsjetio je na događaje koji su doveli do toga da cijeli Srijem bude vraćen u društveni, politički i vjerski kontekst iz kojega je istrgnut osmanlijskim osvajanjima. Povijesna prekretnica nastupa razvojem 1873., a potom i ukidanjem Vojne granice 1881., kada Srijem dolazi pod vlast hrvatskoga bana. Godine 1918. započinje dijeljenje i odcjepljivanje Srijema od matice. Za vrijeme II. svjetskog rata bio je u NDH, krajem rata tu je bila Srijemska fronta, a nakon rata veći dio ušao je u sastav Srbije.

Dr. **Vladimir Dugalić**, u predavanju »Crkveno-političke i kulturno-obrazovne poveznice Slavonije, Baranje i Srijema« govorio je o zajedničkoj povijesnoj pripadnosti Habsburškoj Monarhiji (1527. – 1918.), uspostavi crkvene organizacije nakon otomanske okupacije te pripadnosti provinciji Bosne Srebrene. Sve je ovo povezivalo krajeve koji graniče s današnjom Slavonijom, stvarajući jedinstven prostor. Osobito kulturno-obrazovno i pastoralno djelovanje franjevac i isusovaca u duhu tridentske reforme, kao i reforme u duhu jozefinizma tijekom XVIII. stoljeća te *Ilirski preporod* u XIX. stoljeću oblikovali su snažne poveznice koje su vidljive i danas.

Izlaganje na temu »Od Bosanske biskupije do Đakovačko-osječke nadbiskupije« održao je dr. **Grgo Grbešić**. Bosanska biskupija je osnovana između 1060. i 1075. godine u Brdu kod Sarajeva. Bosanski biskupi su prešli u Đakovo oko 1250. Krajem XIV. stoljeća bosanski biskup je gotovo izgubio ovlasti nad biskupijom južno od Save. Pad Bosne 1463., kao i pad Slavonije 1536. pod tursku vlast presudni su događaji u povijesti biskupije. Oslobođenjem Slavonije od Turaka 1687. Bosanska biskupija je u duhovnom i materijalnom smislu gotovo krenula od nule. U XVIII. stoljeću proširivala je svoje granice, a broj vjernika je rastao. Ujedinjena je sa Srijemskom biskupijom 1773. godine.

Posljednje izlaganje »Sinodalni put srijemske Crkve u dijaspori« imao je **Ivica Zrno**, župnik u Lačarku i Er-

Srijem pod Đakovom ili Beogradom?

Godine 2001. u nakladi *Službenog glasnika* i uz pomoć Ministarstva vjera Srbije, objavljena je knjiga *Jurisdikcija Katoličke crkve u Sremu* povjesničara **Đorđa Bubala**, **Katarine Mitrović** i **Radmile Radić**. Jedan od zaključaka ovog djela je da je pripadnost Srijemske biskupije metropolitskom središtu Đakova upitna, te da postoje povijesni razlozi zašto bi ona mogla biti pod jurisdikcijom beogradskoga metropolita. Čini se da je ovaj skup bila jedna od reakcija na ovakve teze historiografije u Srbiji.

deviku i pastoralni suradnik u katedralnoj župi u Srijemskoj Mitrovici. Podsjetio je kako Dekret proglašenja Izjava i odluka Druge biskupijske sinode đakovačke i srijemske nosi datum 6. srpnja 2008. godine. Kako se Srijemska biskupija osamostalila, sinodske izjave posebno su proglašene za njezin teritorij biskupije. Zrno se posebno osvrnuo na pastoralno djelovanje vezano uz vjernike laike, napose na evangelizaciju odraslih, kao i konkretne primjere koji se mogu naći u župama Srijema. Izlaganje je omogućilo uočavanje trajne pastoralne poveznice između Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije, kao i opravdanosti zajedničkog djelovanja koje se očituje kroz metropoljsko zajedništvo.

M. Tucakov

Proslava Gospe Tekijske – Velike Tekije

Proslava Gospe Tekijske na istoimenom biskupijskom svetištu kod Petrovaradina – Velike Tekije, bit će održana uz nekoliko izmjena. Uočnica, u srijedu, 4. kolovoza, slaviti će se grokatoličkom liturgijom u 15.30 sati, misom na mađarskom jeziku u 17 i biskupskom misom na hrvatskom jeziku u 19 sati. Na dan proštenja, u četvrtak, 5. kolovoza, misa na njemačkom jeziku bit će slavljena u 8 sati, biskupsku misu na mađarskom jeziku u 9 sati predvodit će subotički biskup **Slavko Večerin**, a biskupsku misu na hrvatskom u 11 sati beogradski metropolit **Stanislav Hočevar**. Hodočašće se završava misom na hrvatskom u 19 sati koju predvodi rektor svetišta **Ivan Rajković**. Privatni zavjeti će se moći obavljati uz kraća zadržavanja u crkvi, no ne i veće pobožnosti niti tradicionalna procesija.

M. T.

Čovjekova sreća je u Bogu

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Čovjek radi da bi imao, da bi stekao sebi najprije hranu, a onda i što bolje uvjete života. I što više može steći, to više želi, postavlja sebi više ciljeve i sve više sreću traži u materijalnim stvarima i svemu onome što mu može pružiti velik imetak. No, Isus poručuje: »Ne živi čovjek samo o kruhu...« (Mt 4,4). Ne, nije to utjeha za siromašne, to je utjeha za sve one koji su spoznali ispraznost materijalnog, ali i upozorenje za čovjeka da ne svede svoj život na materijalno posjedovanje, jer će ga tako u stvari izgubiti.

Duhovno siromaštvo

Iako rijetko među nama ima jako bogatih ljudi, poput onih o kojima gledamo na televiziji, ipak svatko od nas želi steći što više. Uspoređujemo se s drugima, želimo ih u materijalnom posjedovanju sustići i zaobići. No, utrkujemo li se tako i oko duhovnog bogatstva? I što je uopće to duhovno bogatstvo?

Duhovno i materijalno nisu nužno suprotstavljeni i ne moramo materijalno biti siromašni da bismo duhovno bili bogati. Stvar je u usmjerenju života i slaganju prioriteta. Mi često materijalno stavljamo ispred duhovnog. Ne mora uvijek u pitanju biti zarada već se može raditi i o društvenom položaju. Ako je nedjeljna sveta misa u vrijeme nekog skupa na koji smatramo da je dobro otići, mi ćemo odbaciti Isusa zbog statusa u društvu da ne bismo ispali staromodni, konzervativni, zaostali... I mnogo toga što Isus naučava odbacit ćemo da bismo se bolje uklopili u svoju sredinu. I na kraju, zbog posla i drugih obveza nikada nećemo imati vremena za Boga i molitvu. To je duhovno osiromašenje. Tako vremenom postajemo duhovno izuzetno siromašni, iako to odmah ne primjećujemo. Duhovno siromašan je onaj tko živi bez Krista. Takav u životu kad-tad shvati

da mu sve što ima nije dovoljno, da je nesretan i da ništa nema smisao, jer nije susreo Boga kroz svoj život. A to se dogodilo, ne jer Bog nije htio susresti čovjeka, nego jer čovjek nije htio i nije imao vremena za susretanje Boga.

Tražiti Boga

Ipak, i danas ljudi u velikom broju traže Isusa, iako neki ne znaju zašto. Nisu dovoljno poučeni o vlastitom životu, a ni o Kristu, ali osjećaju potrebu koja ih k njemu vuče. Osjećaju potrebu za smislom života koji ne mogu dati sami sebi, osjećaju duhovnu glad koju sami ne mogu utažiti. To može učiniti samo Krist, koji poručuje: »Ja sam kruh života. Tko dolazi k meni, neće ogladnjeti; tko vjeruje u mene, neće ožednjeti nikada« (Iv 6,35). Zato se čovjek stalno treba pitati od čega on to živi, od novca i materijalnog blagostanja ili od duhovnih vrijednosti koje pronalazi u Kristu, a koje se ne mogu kupiti nego samo od Boga izmoliti. Bog nam je darovao milost da živimo u podneblju u kojem ima dovoljno hrane, te od tjelesne gladi nitko ne umire, ali mnoge duše su u opasnosti da umru od duhovne gladi zbog načina svoga života.

Pavao piše Efežanima: »Ne živite više kao što pogani žive – u ispraznosti pameti njihove« (Ef 4,17). Dakle, ne živimo bez Boga, na to nas upozorava Pavao, jer takav život je isprazan, odvaja nas od vječnosti, a sreća koju nudi samo je prolazna. A kada čovjek svoju sreću pronađe u Bogu, to je istinska sreća koju ne može ništa pokvariti. Za sve materijalno koliko je nužno Bog će se pobrinuti, kao što je brinuo za Izraelce dok ih je vodio kroz pustinju. Tako i nas vodi kroz pustinju ovoga svijeta, ako mu budemo vjerni i u njemu tražili smisao, providnost će dati i sve ostalo što nam je potrebno.

Godine stabilnosti

U fokusu današnjeg nastavka ove kolumne su godine nakon ujedinjenja gradske i crkvene *Dužijance* do posebne, 2011. godine.

Dužijanica ima ustaljeni tijek, a obogaćivala se i novim sadržajima. Središnjoj *Dužijanci* u nedjelju prije Velike Gospe prethode dva svečana dana. Na improviziranom salašu na gradskom trgu u petak nakon predstavljanja bandaša i bandašice počinje tamburaška večer i izbor najljepših parova bandaša i bandašice koje bira žiri.

U subotu je svečana pjevana Večernja na kojoj je prisutan i gost biskup koji će sutra, na dan *Dužijance*, predvoditi misno slavlje. Propovijeda katedralni župnik msgr. **Stjepan Beretić**, a pjevanje predvodi Katedralni zbor *Albe Vidaković*. Na Večernjoj bandašica i bandaš prinosе krunu, tj. simbol *Dužijance* te godine izrađenu u tehnici slame, a nakon službe polažu se vijenci od žita na bistu Blaška Rajića pokraj Gradske kuće. Slijedi Skupština risara na bini na Trgu kada risari uživo pokazuju publici kako su se pogodili s gazdom za ris. Počinje veselje u kojem sudjeluju gosti, folklorne skupine, domaće i iz inozemstva. Godine 2008. subotnji je program obogaćen nastupom grupe *4 asa* iz Hrvatske, na Stadionu malih sportova. **Rajko Dujmić**, **Vlado Kalember**, **Alen Islamović** i **Jurica Pađen** su prvi puta u svojoj karijeri održali zajednički koncert u našem gradu u okviru programa *Dužijance*, a predgrupa im je bio subotički *Perpetuum mobile*. Najznačajnija novina te godine je *Dužijanica malenih*, koja se od tada redovito organizira.

U nedjelju ujutro je ispraćaj iz »kolijevke *Dužijance*« – crkve sv. Roka, kada bandašica i bandaš s prigradskim bandašima i bandašicama i najljepšim parovima predvođenim kraljicama župe sv. Roka, kreću u povorci prema katedrali. Nakon što kraljice otpjevaju pjesmu, formira se kolona s karucama na čijem čelu je okićena kruna od žita. Povorku ispred katedrale dočekuju katedralni župnik, mons. Stjepan Beretić s domaćinima *Dužijance*.

Slijedi svečana misa zahvalnica na kojoj propovijeda gost biskup. Primjerice, 2002. je gost bio kardinal **Vinko Puljić**, 2003. je svetu misu predvodio beogradski nadbiskup i metropolit, predsjednik BK Srbije i Crne Gore msgr. **Stanislav Hoćevar**, 2006. pomoćni

Dužijanica 2002. – kardinal Vinko Puljić se obraća mladima u bandašicinom kolu u dvorištu župe sv. Roka u Subotici. Bandaš je bio Marin Bašić, a bandašica Biserka Jaramazović

Dužijanica 2006. – bandaš Josip Skenderović, a bandašica je Marina Matković, predsjednik Organizacijskog odbora *Dužijance* Grgo Kujundžić i gradonačelnik Geza Kučera

biskup đakovački i srijemski, mons. **Đuro Hranić**, godine 2007. gost je bio umirovljeni washingtonski nadbiskup kardinal **Theodore McCarrick** u koncelebraciji s apostolskim

Dužijanca 2008. – bandaš Antun Kuntić, bandašica Jelena Gabrić, predsjednik Organizacijskog odbora Dužijance Davor Dulić i gradonačelnik Saša Vučinić

nuncijem u Srbiji mons. **Eugeniom Sbarbarom**, beogradskim nadbiskupom mons. Stanislavom Hočevarem i biskupom domaćinom mons. dr. **Ivanom Pénzesom**. Na platou pored katedrale misu je 2008. predslavio banjolučki biskup **Franjo Komarica**, 2009. je predvoditelj slavlja pomoćni vrhbosanski biskup **Pero Sudar**, a 2010. godine kardinal Vinko Puljić.

Za prinos darova mladi u nošnjama na oltar donose vino, vodu i kruh od roda pšenice, a glavni i prigradski bandaši i bandašice prikazuju simbole – krune svojih *dužijanci*. Misa zahvalnica završava svečanom pohvalnicom *Tebe Boga hvalimo* te euharistijskim blagoslovom.

Dužijanca 2009. – katedralni župnik Stjepan Beretić dočekuje bandaša Nebojšu Stipića i bandašicu Mirjanu Kujundžić

Nakon euharistijskoga slavlja formira se svečana povorka od katedrale do središnjeg gradskog trga do kojega najprije pješice prolaze ugledni gosti na čelu s biskupom gostom. Na trg pristižu konjanik s barjakom *Dužijance* i ostali konjanici na paradnim konjima, risari i risaruše, gostujuća i domaća kulturno-umjetnička društva. Djeca iz dječjeg vrtića *Marija Petković* iz Subotice prvi put su u povorci sudjelovala 2006. godine.

Bandaša i bandašicu na trgu dočekuje gradonačelnik i predsjednik Organizacijskoga odbora *Dužijance*, bandašica predaje gradonačelniku kruh od novoga brašna blagoslovljenog na misi zahvalnici, dok bandaš domaćinu salaša predaje vijenac od novoga žita. Program na gradskome trgu završava zajedničkom zdravicom i Velikim bunjevačkim kolom.

Popodne toga dana bandašica i bandaš sa župnikom župe sv. Roka, preč. **Andrijom Anišićem** i predsjednikom Organizacijskoga odbora *Dužijance*, polažu cvijeće i vijenac od žita na grob mons. **Blaška Rajića**.

Na dan *Dužijance*, u nedjelju navečer se održavalo bandašicino kolo u dvorištu kerske župe, a na gradskom trgu je prvi puta priređeno 2008. godine kada se okupilo više od pet tisuća ljudi koji su pljeskom prekidali govor banjolučkog biskupa Franje Komarice. Predsjednik Organizacijskog odbora od ove godine je **Davor Dulić**, a nakon 2004. godine bio je **Grgo Kujundžić**.

Dužijanca 2010. godine bila je posebna i po tome što su bandaše i bandašice u kolijevci *Dužijance* svojim dolaskom prvi puta počastili ovogodišnji gosti, vrhbosanski nadbiskup kardinal Vinko Puljić te domaći biskup Ivan Pénzes, u čijoj su nazočnosti bili župnik Andrija i predsjednik Organizacijskoga odbora *Dužijance* 2010. Davor Dulić.

Jedno od redovitih događanja u okviru *Dužijance* su i književne večeri koje je organizirao Književni klub *Miroљub* pri Katoličkom institutu za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*. U okviru književnih večeri dodjeljivana je i *Antušova nagrada* onima koji na različite načine šire kulturu i ljepotu hrvatskog naroda – bunjevačkog roda, a tom prigodom su i objavljeni rezultati natjecanja u aranžiranju izloga. *Antušova nagrada* je 2008. godine, nakon što je 17 godina bila dodjeljivana pod tim imenom, preimenovana u nagrada *Ivan Antunović*, budući da anonimni darovatelj više nije davao sredstva za nagrade.

Izložba *S Božjom pomoći* također se tradicionalno organizira u sklopu *Dužijance*, kao i sazivi Prve kolonije naive u tehnici slame koju organizira HKPD *Matija Gubec* u Tavankutu i izložbe u vestibulu Gradske kuće s prethodnih saziva.

Nela Skenderović

Piše: Katarina Korponaić

Žužaljke u Dudovoj šumi

uz nekoliko uvjeta, kojima, naravno, pripada i cijena: »Na ime mestavine (izraz za zauzetu površinu – prim. a.) molilac je dužan platiti 1 dinar po svakom kvadratnom metru dnevno, bez razlike radi li ili ne, i to unapred svakog meseca, do petog dana u mesecu. Ne plati li molilac na vreme mestavinu, grad je ovlašten zapleniti vrtuljku i prodati istu, a postignutu svotu upotrebiti za naknadu dugujuće mestavine...«.

Pod istim uvjetima Senat je odobrio postavljanje »jedne žužaljke« u Dudovoj šumi u travnju 1930. godine i **Ivanu Benčiću**.

Fotografije u prilogu ipak su mlađe od navedenih molbi i odobrenja: snimljene su u Dudovoj šumi prije pola stoljeća.

U proljeće 1930. godine u Dudovoj šumi bila su postavljena najmanje dva ringišpila, ili vrtuljke i žužaljke, ukoliko koristimo nekadašnje izraze, navedene u molbama i dozvolama, koje su sačuvane u Povijesnom arhivu Subotica (F: 47. 1526. inž. 877 i 959/1930.), a svjedočanstvo su priređivanja zabave u gradskom parku prije devedeset godina.

Izraz žužaljka koristio se (a i danas ga ima u primjeni) i za ljuljaške, ali je po dokumentima u ovom slučaju riječ o zakupu za veći prostor za zabavu.

Gradski Senat je u travnju 1930. godine odobrio **Franji Ivaniću** postavljanje »jedne žužaljke i jedne vrtuljke« u Dudovoj šumi,

Na mašine

Sonćani su vršalicu za vršit žito zvali mašina. Na slici koja je slikovana u lito 1957. vidimo dil vršalice, tj. elevator, a ispod njega kamaru slame, koju je on nano u toku rada. Isprid su radnici iz Sonte, srićni i zadovoljni, što je stigo »Jezuš«, kraj žetve i vršidbe.

U to vrime svaki naj koji ni imo zemlje, bijo je srićan ako je dobio misto na mašine, bilo u svojem selu, bilo u tuđemu. Posla nije bilo dovoljno u Sonte, pa su tako i vi radnici potegli u Doroslov na posov kod bogati gazda Mađara. Za dobit misto na mašine moralo se radit na svi ranji radova u polju već potli Uskrsa. To je bilo okopavanje i plivljenje repe, kopnja kukuruza, košnja i skupljanje sina ko i drugi poslovi kod gazda. E, kad si sve to obavio i po suncu i po kiše i vitru, zaslužio si da ideš na mašinu.

U vrime vršidbe vi mašinari su stajali i bili na konaku u Doroslovu. Spavali su po gazdincki štala, pod kamarama slame i sina pod otvoritim nebom. Jel, poslovi su bili veliki i zaktivni. Žurilo se prid oblakovima da žito ne zakisne. Dešavalo se da pokisnu snopovi zdeniti u kršće na po njive, jel na guvnima u kamarama. Čim zora zaplavi, mašinari su se dizali i cili dan radi do kasno uveče. Ni se moglo putovat do Sonte doma, mada je 6-7 km od Doroslova i gubit vrime u putu. Pod kamarama, jel u štale je napadala svakaka gamad, komarci, muve, miševi i pacovi. Rana je visila u šokačkim torbama (bile su ko ranci) u štala po živoka i greda, pa su onda kadgoda i nezvani gosti pojili ranu. Jedamt na dan radnici su morali imat jilo kašikom. Izbirili su međ sobom kuvaricu i obično pridveče pristavljali ranu u velikomu kotlu. Kuvarice su pomagale ostale žene, a muški su zoto vrime, podmazivali strojeve, proveravali kaiše, količinu vode iz bezbedni razloga, sve dok se vidi. Do potpunoga mraka.

U »tuđemu« svitu se nije puno moglo pirkat. Dobro je bilo ako je bio blizu kaki kanal, jel bara, onda su se posli posla mogli okupat. Vršidbe žita su trajale već od konca juna, cili juli, pa kadgoda i cili avgust. U toku te sezone radnici sa sli-

ke su bili možda dvaput, jel triput doma u Sonte. Malo je reč da je rad na mašine bio težak. Za današnje pojmove bi ga mogli svrstat u neizdržive, ali najnezgodnije je bilo sabiranje plive ispod stroja, koja je letila na sve strane. Nije niko imo očale, već kojikake krpe priko nosa i očiju, jel stare tanke čerape da mož bolje gledat kud ideš i šta radiš. Pilice su se nemilosrdno zabadale u kiku, oči, uši, a ne smiješ stat, jel će ti stroj zatrpāt. Prikupita pliva se metala u krošnje i dvi po dvi žencke su je prinašale do plivnica. Mater je često znala reč ko i druge žene: »Proklete bogataške plivnice! Visoke i široke, a gazda ti stoji na vr glave i gleda očeš li dobro nabit plivu do plafona. Znoj ti curi svud, pa nit vidiš, nit čuješ. Kuplješ se u njemu i strepiš oče li se pliva sunit nate i zatrpāt ti«.

Na dan se moglo zaradit oko 30 kg žita. To što se na vršalice mukotrpno zaradilo, to je bio kruv za cilu godinu. Svaki siromak je željno očekivo da ima makar po lanca svoje zemlje. Na tomu komatiću zemlje mogo je posijāt jel žito, jel kukuruze, koji bi mu bili rana za marvu i živad. Čak i bečarac piva o tomu: »Koja ima polić, dva na Grede (dil sonć. atara) / ne triba je ni prelja da prede«.

Na slike su možda sve Sonćani, a ja pripoznajem svoju mater **Anu Miloš** (r. **Đurkov**, 1927. – 1993.), s live na desnu stranu druga osoba što čuči. Ima na glave bilu maranku, bilu bluzu (gornju zoru) i tavni pregač. Pripoznajem i tetka **Antuna Đanića**, **Tunu Đaninoga** (r. 1931. – 2007.), sedmi u redu »stojača«, u šeširu i gol do pojasa, a u bili gaća. Kako i ne bi kad su mi ostavili ovu lipu sliku da ne zaboravim kako su oni živili i borili se da sagrađu kuće i izranu svoju dicu.

O slikama se često divanilo u našima familijama. Prigledale su se na svakakima okupljanjima za vrime blagdana i prela. Dobro je. Tako nismo puno zaboravili iz života naši najmiliji.

Ruža Silađev

Razmjena učenika – Leona Matković

Iskustvo koje se ne zaboravlja

Program srednjoškolske razmjene namijenjen je učenicima od prvog do četvrtog razreda i može trajati mjesec dana, tri mjeseca, jedno polugođe ili cijelu školsku godinu. Razloga zašto se odlučiti na razmjenu učenika, osobito ako pitate srednjoškolce, ima puno.

Ono što je potaknulo našu sugovornicu, buduću maturanticu općeg smjera Gimnazije *Svetozar Marković* u Subotici **Leonu Matković**, koja je u cjelovitoj nastavi na hrvatskom još od vrtića, jeste osamostaljivanje, upoznavanje zemlje u kojoj još nije bila, kao i jezika i druge kulture, a ujedno stvoriti i neka nova poznanstva za budućnost.

Uz sve navedeno, Leona je imala još jednu želju, koja nije bila presudna, ali je, kako je rekla, veliki plus, a to je letjeti zrakoplovom.

Devet mjeseci u Italiji

»Imali smo u školi prezentaciju o razmjeni učenika i to me je zainteresiralo. Nakon razgovora s roditeljima odlučila sam se prijaviti. Išla sam u Beograd na selekciju i tamo smo trebali predati listu u koje zemlje želimo ići. Budući da je broj sudionika po zemlji ograničen, morali smo imati takozvanu listu želja. Na prvom mjestu mi je bio Portugal, pa Argentina, a dobila sam ponudu da idem u Italiju ili u Rusiju. Odabrala sam Italiju zbog jezika i religije, ali voljela bih jednoga dana otići i u Rusiju«, kaže Leona koja se nakon devet mjeseci boravka u Italiji svojoj obitelji vratila početkom srpnja.

No, ne može baš svatko na razmjenu učenika, neki od uvjeta su i ocjene, odnosno prosjek koji najmanje mora biti vrlo-dobar, ali Leona kod toga nije imala problem budući da je njen prosjek – skroz odličan.

Kako bi se što bolje pripremila za Italiju, Leona je na sate talijanskog jezika išla kod razredne **Jelene Zečević**, mada, kaže, to je bilo samo ono osnovno.

»Bila sam smještena u obitelji koja me je divno primila i prva dva tjedna smo se sporazumijevali polu talijanski polu engleski i još dodatno rukama i nogama«, priča kroz smijeh Leona i nastavlja: »Talijanski jezik je lijep, ali je gramatika teška i ima puno riječi i zamjenica koje se koriste na više načina. Ne mogu reći da ga sada govorim perfektno, ali jako dobro, da. Bila sam smještena u obitelji koja me je prihvatila kao svoje dijete, pored njihovih četvero djece. Zamjenski tata **Gino** i zamjenska mama **Cornelia**, koja je rodnom iz Švicarske, su me zaista divno primili i zahvalna sam im na tome. U toj zamjenskoj obitelji sam imala dvije sestre, **Martinu** i **Annu**, te braću **Andrea** i **Marcella**, te mi uopće nije bilo dosadno. U Italiju sam otišla u studenome i u početku smo imali online nastavu, te mi je bilo teško poхватati stvari, ali krajem siječnja smo dio imali online, a dio uživo i to mi je bilo puno lakše. Pomagalo mi je društvo iz

razreda, koji su me također odlično prihvatili«, pojašnjava Leona.

Male razlike u školstvu

San Cassiano naziv je malog mjesta nadomak Švicarske granice u kom je Leona bila smještena, a koje broji oko 1.300 stanovnika. Kako nam je ispričala, u tom mjestu postoji samo osnovna škola, od 1. do 4. razreda, te je u srednju školu išla u Morbegno gdje je pohađala jednu od najzahtjevnijih škola, prirodno-matematički smjer u gimnaziji PL Nervi – G. Ferrari.

Školstvo se, po Leoninim riječima, ne razlikuje puno od našega, ali oni idu pet godina u srednju školu, a sa šest kreću u osnovnu. Ocjene su u Italiji od 1 do 10, a Leona je ovu školsku godinu završila s prosjekom 7,6.

»Iskreno, još uvijek ne znam kako će se to ovdje prevesti i voditi, ali mogu reći da sam zadovoljna ostvarenim uspjehom. Bilo bi puno lakše da smo mogli ići redovito u školu. Mi ovdje u Srbiji imamo više predmeta od njih, ali rekla bih zato što su tamo prirodne znanosti spojene u jedan predmet. Tako su kemija, biologija i geografija jedan predmet i onda tijekom godine rade sve po malo, ali je jedan profesor zadužen za taj predmet. Također jedan profesor predaje matematiku i fiziku, ali su odvojeni predmeti. Organizacija sistema je drugačija«, priča Leona.

Osim Leone, na razmjenu učenika iz Srbije je išlo još četvero učenika, a postojala je mogućnost da se dobije

stipendija, zapravo neke zemlje su ih nudile, poput Portugala i Argentine.

»Nisam dobila stipendiju i sve smo morali sami platiti. Radila sam preko ljeta, našli smo sponzore, odvajala sam od svoje stipendije koju dobivam u školu, a onda su i roditelji morali dodati«, kaže Leona, a na pitanje koliko je sve koštalo, ona je odgovorila samo – »puno«.

Sve bih ponovila

U početku je u Italiji sve bilo zatvoreno, a onda su krenula cijepljenja i polako su popuštali s mjerama. Po Leoninim riječima sve se otvorilo tek sredinom svibnja, ali onda su ono izgubljeno nadoknadili. Tijekom boravka u Italiji Leona je puno toga obišla, vidjela i proputovala. Tako je obišla Milano, Rim, Veneciju, Como, Veronu, Gravedonu, Bolognu, Torino, Toskanu, Firencu, Sienu, Pisu, Val 'd Orcia, Viareggio, Asiz...

»Čak i s koronom je vrijedilo otići. Moram naglasiti da se sve ono najbolje što sam vidjela i obišla događalo u posljednja dva mjeseca«, kaže Leona i dodaje: »Mislim da dok nisam kročila u njihov obiteljski dom nisam ni bila svjesna što sam uradila. Na početku mi je falila moja obitelj, ali čula sam se s njima preko interneta i to mi nije predstavljalo nikakav problem. Sada sa sigurnošću tvrdim da bih sve ponovila. Privikla sam se svim njihovim navikama, običajima, ali to je sve bilo lako jer su oni bili divni prema meni. Malo sam i ja njih podučila našim običajima i tradiciji, tako sam im, budući da oni nemaju neke posebne običaje za Božić, odnosno Badnju večer pripremila večeru kako je mi spremamo doma. Kuhala sam grah, pravila ribu, tijesto i neizostavne orahe, med, jabuku i češnjak. I bili su oduševljeni«, priča Leona, a kada smo kod hrane kroz razgovor smo se dotaknuli i nezaobilaznih talijanskih specijaliteta poput pizze, špageta i pasta na milijun načina.

»Kod njih je pravilo da je doručak sladak i tada se jede müsli, kroasani, biskviti, cappuccino ili čaj... Za ručak je nezaobilazna pasta s raznovrsnim umacima, preljevima, plodovima mora... Na nebrojeno načina, dok im je večera najvažniji obrok, odnosno to je obiteljski susret.«

Ovakvo proputovanje ne doživi baš svatko, a Leoni će, kako je i sama rekla, puno toga ostati u predivnom sjećanju, osobito da je svoj 17. rođendan proslavila na jezeru Como.

Ako ste slučajno pomislili da je Leona stala s planovima, pogriješili ste. Budući da je od rujna naša sugovornica maturantica, ona već sada zna što želi. Voljela bi upisati zoologiju, i to ni manje ni više nego u Velikoj Britaniji u Velsu, gdje se, kako je rekla, stekne odlična praksa, te je to dodatno privlači. Ako kojim slučajem ne uspije ova želja, u rezervi joj je fakultet u Hrvatskoj. No, svi oni koji poznaju Leonu složiti će se da ona neće lako odustati od zacrtanog cilja.

Ž. V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: **Lucija Vuković**
 IDEM U ŠKOLU: OŠ *Ivan Milutinović*, Subotica – 5. razred
 IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: balet i folklor
 VOLIM: glazbu, ples, čitati i čokoladu
 NE VOLIM: svađu i sir
 U SLOBODNO VRIJEME: igram se s mojim psima Simbom i Ariom
 NAJ PREDMET: engleski jezik i biologija
 KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: učiteljica baleta ili gimnastike

Too optika

DR. TOOTH

551-045

Subotica, kod glavne pošte.

Povoljno prodajem dvosobnu kuću u Mičurinoj 22, Subotica. Informacije na mobilni: 066-555-49-61.	Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.
Prodaju se: dunje, dvije nekorištene perne punjene novim sitnim gušćijim perjem i auto Lada Samara '90. (200 eura). Tel.: 024 532570	U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-84-32.
Prodaje se pneumatska 4. redna sejačica 2016. g. iz Agrije, elektronska sjetva (tri para ploča za kukuruz, suncokret i soju), Lada Samara 90 (150 eu), špediter (150 eu), starinski ormani i sl. Tel.: 024/532570 ili 0600532570.	Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.
Prodaje se peč za etažno grijanje na čvrsto gorivo Podvis Knjaževac 30 kw. Tel.: 024 528682.	Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, viraško, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.
Prodaje se poslovni prostor i stan od oko 600 m ² u Ulici Huga Badalića 6, Subotica. Tel.: 069 2887213.	Prodajem plac u Borči, 12 kilometara od centra Beograda, veličine 5 ari i tražim njegovateljicu za teško pokretnu osobu. Tel.: 060 3105572.
Izdaje se jednosoban stan na Prozivki u Subotici (42 km, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.	Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmo-mjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.
Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m ² , za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.	Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel.: 065 6081194.
Prodajem ili mijenjam dvoetažni stan površine 77,5 m ² u centru Šida kod gradske tržnice (Karadorđeva 17), za nekretninu na Hrvatskom primorju. Stan je novoizgrađen s centralnim grijanjem. Informacije na telefon: 060/0289407 ili 060/7158020.	Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.
U Somboru prodajem kompletno završenu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 064 2808432; 025 5449220.	Hitno i povoljno prodajem kuću u Subotici, 107 m ² . Kao i zemlju 1h 6 ari. Tel.: 064 18-39-591.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 7. 6. 2021. godine nositelju projekta »GEBI« d.o.o., Čantavir, Maršala Tita br. 46, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja industrijske zgrade – mješao-na stočne hrane sa skladištem«, na katastarskim parcelama 4550/2 i 8860 K. O. Čantavir, Subotica (45.929773°; 19.757245°).

Glavni razlozi na kojima se odluka zasniva se mogu vidjeti u obrazloženju rješenja koje se u cijelosti može preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-99-2021.pdf

Studija, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzeti u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja može se u potpunosti preuzeti sa sljedeće adrese:

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-99-2021.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 3. 8. 2021.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge.

Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

ILI-ILI

AKCIJA

do 30. 04. 2021.

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po 1 dinar ili
- 12 meseci sa 50% popusta

AT

Astra Telekom

011 44 22 009

Kristijan SEKULIĆ 62	Pound Gorba u kršćana		Iranski na-rod u Indiji Krašić na malo	Metar Slavonsko muško ime		Neprijatelj Židova po Bibliji	Pjesma Olivera Dragojevi- ća	Američka glumica Mirza	Rina Nose	Planinski lanac, gorski masiv	Kosik	Selo u jugistoč. Bačkoj
The Amer. Academy of Pediatr.				Selo u Srbiji Vremeno- sloviđe		Selo u Indiji Glasbalo						
Gromko, glasno											4. samoglj. Gospoda	
Kamen nebeska tijela u svemiru									Rena Mun Clinic Bivša YU tvrtka			
Slikovno pismo												Mjera za površinu zemljišta
Energija		Reserve (kratica) Oblast iz bojišnice			Grad u Californiji, US Ovsnis pla- drijevi							
	Španjolsko muško ime Portugal					Informacije Italija		Tau Titan iz gr. mitologije		Adam Ries Lanac pro- davaona u Slovačkoj		
Oblast u Hrvatskoj									Konvertib. Marka Okok u Kanadi			Naprava za održavanje temperat.
	Sestra od muža u Srbiji Dio Srbije					Sv. Gora u Grčkoj Pjevačica Neda						
Svemirski letjelica Sumpor					Am. tvrtka Ruski car, Romanov 1894-1917		Svetište					
							Ana Konguh Domaća zadaca			2 lista slova Muški potomak		
Učesnik 3. glazben. nota			Goran Ivanšević Tona		Rusija Vrh (slovenski)				Slatkovo- dina riba Libra			
Starinar								Ljeto (kavski) Njemački rapper				
Dino Antonić			Rijeka u Izraelu Usamljen						Dio lica Vođe u Orijenta			
3. samoglj.		Musliman, m. ime Eva Ras									Larry Troutman Rijeka	
Potvrdni izvik u Cowboys				Strano žens. ime 13. slovo								
Jaka grupa vornih postroji							Svrlja, Interes					

VODORAVNO: P. M. AAP, BA, NARGOL, GROMGLASNO, O. ASTEROIDI, RAK, PIKTOGRAFIJA, E. RES, ALAMEDA, PAOLO, I. T. AR, PODRAVINA,
 KM, ZAOKA, ATOS, T. SATIL, LU, LAMPE, SUDIONIK, AK, RR, MI, GI, RUS, SOIL, ANTIKVAR, LIFO, DA, JORDAN, NOS, I. SALJEDIN, LT, JEA, ANJA
 IARJA, ARJAJA, KORIST
 OKOMITO: Š. AGAPE, P. ŠUMADJA, PARSI, POZADNA, ER, POTKADATI, T. SAM, METEOROLOGJA, I. BOROSLAV, NIKOLAJ, IMAGOG, OVALI,
 VRHNA, LIRA, I. UKRADEN, NADALJNA, URAOK, ASIFA, ATLAS, NIMO, RIL, MIT, OAK, L. NAR, GORUE, KSM, SII, RI, O. MADAM, PROPULS, LOK,
 AR, TERMOSTAT

RJEŠENJE

Ekskluzivno iz Tokija: Martin Mačković, olimpijac

Medalja je glavni cilj

Najbolji subotički veslač svih vremena **Martin Mačković** prvi puta u svojoj karijeri nastupa na Olimpijskim igrama. U paru s **Milošem Vasićem** pokušat će u majici reprezentacije Srbije stići do medalje u natjecanju dvojaca bez kormilara, a kakvi su prvi dojmovi njegove olimpijske avanture, saznat ćemo zahvaljujući ekskluzivnom kraćem razgovoru za *Hrvatsku riječ* izravno iz Tokija.

Olimpijada 2020. u Tokiju nije baš najbolje započela za dvojac Mačković – Vasić. Kako je korona hendikep utjecao na Vas i startni doživljaj glavnog japan-skog grada?

Prvi dojmovi, nažalost, nisu bili baš najbolji jer je poslije slijetanja u Tokio moj partner Miloš Vasić bio pozitivan na koronu. Zbog toga smo morali provesti dva tjedna u izolaciji i jer smo bili tzv. close contact (neposredni kontakt). Uslijed danih okolnosti nismo mogli puno vidjeti od Tokija.

No, za razliku od grada domaćina, olimpijsko selo u kojem ste smješteni skupa sa svim sudionicima lgara ste dobro upoznali.

Olimpijsko selo mi se sviđa. Sobe su korektne, zidovi i kreveti su od kartona jer će se nakon Olimpijade sve srušiti i na ovom prostoru podignuti stambene zgrade. Centralni prostor predstavlja velika menza u kojoj jedu svi sportaši i treneri. To nam je i najzabavniji dio, jer tamo jedino možemo skinuti maske dok jedemo.

Koliko su zbilja stroga pravila ponašanja i zaštitne mjere?

Mnogo su rigorozna pravila oko covida i zaštitne mjere se moraju striktno poštivati. Svaki dan se moramo testirati, a nošenje maski je obvezno u svim situacijama, izuzev tijekom treninga i natjecanja.

Unatoč svemu Olimpijada je, pa čak i u ovakvim specijalnim uvjetima, jedinstveni događaj u životu

svakoga sportaša. Koga ste sve vidjeli i s kime se najviše družite u Olimpijskom selu?

Za proteklo vrijeme uspio sam vidjeti par poznatih lica i upoznati se s **Novakom Đokovićem**. Najviše se družim s veslačima iz drugih zemalja, ali generalno nema baš previše druženja jer su svi, za sada, dosta oprezniji i ne bi željeli pozitivnim testom riskirati nastup.

Što za Vas znači nastup na Olimpijadi?

Prije svega ovo je jedno zbilja lijepo iskustvo. Osjećam kako je ovo vrhunac karijere za većinu sudionika koji su izborili pravo sudjelovanja na najvećoj svjetskoj smotri sportaša. Drago mi je što sam dio ovoga fantastičnog događaja, ali želim medalju.

Znači li to kako je osvajanje olimpijske medalje svojevrсни imperativ unatoč objektivnim otežavajućim okolnostima koje su se dogodile već na samo startu?

Cilj ostaje isti kao i tijekom cijele godine, a to je medalja za koju sam 100 posto siguran da smo je vrijedni. Poslije prve utrke vidjet ćemo koliko nas je omelo to što dva tjedna nismo bili u čamcu, ali vjerujem da možemo napraviti ono zbog čega smo došli u Japan. Ni s čim drugim, izuzev osvajanja medalje, ne bih bio zadovoljan.

D. P.

(Razgovor je vođen prije prve četvrtfinalne kvalifikacijske utrke u kojoj je dvojac Mačković – Vasić zauzeo treće mjesto i izborio izravni plasman u polufinale među dvanaest najboljih posada.)

OLIMPIJADA

Zlato za Mateu Jelić

Prvo najsajnije odličje za Hrvatsku na Olimpijskim igrama u Tokiju osvojila je **Matea Jelić** u taekwondo kategoriji do 67 kg. Pobjedom u posljednjim sekundama finala protiv Britanke **Williams**, mlada Kninjanka donijela je prvo zlato svojoj domovini. Nešto ranije istoga nezaboravnog povijesnog dana, u ponedjeljak, 26. srpnja, Splitsanin **Toni Kanaet** osvojio je broncu u taekwondo kategoriji do 80 kg i postao prvi Hrvat s osvojenim odličjem u muškoj konkurenciji.

TENIS

Braća Sabanov u polufinalu ATP Umaga

Plasmanom u polufinale igre parova, **Ivan i Matej Sabanov** ostvarili su zapažen uspjeh na *Plava laguna Croatia Openu*, jedinom ATP turniru koji se igra u Hrvatskoj. S novim bodovima stigli su do svog najboljeg plasmana na ATP ljestvici dubl igrača (102.) i sada su na korak od mjesta među TOP 100 svjetskih igrača.

POGLED S TRIBINA

NJ. V. Nogomet

Vrijeme je Olimpijade u Tokiju i sve su oči usmjerene prema smotri najboljih svjetskih sportaša, ali Njegovo Veličanstvo Nogomet se ne da! Jer od svog nastanka ubrzo je postao najvažnijom sporednom stvari na svijetu i do današnjih dana zadržao ovaj laskavi epitet. A kako i ne bi, kada je nogomet uspio prebroditi i korona krizu, odgađanje susreta i natjecanja, prazne tribine... U međuvremenu je odigrano odgođeno Europsko prvenstvo iz 2020. godine, a kvalifikacijskim susretima Lige prvaka, Europske i Konferencijske lige startala je i europska sezona 2021./22. Uz ponovnu nazočnost gledatelja, što je naznaka kako bi se stvari postupno mogle vratiti u nekadašnju normalu.

Gledatelji su se, uz poštivanje sigurnosnih medicin-

skih mjera (testovi, covid potvrde) vratili i na stadione u Hrvatskoj, jer su se u prvenstvu 1. HNL već odigrala dva uvodna ligaška kola. Najbolje su startali *Osijek* i *Rijeka*, jedine dvije momčadi s maksimalnim učinkom od šest osvojenih bodova. Prošlosezonski davljenik *Lokomotiva* (izborila ostanak u posljednjem kolu) s četiri boda zauzima visoku treću poziciju, dok *Dinamo* na četvrtom mjestu predvodi momčadi s tri osvojena boda (*Slaven*, *Gorica*, *Istra*). Unatoč odličnom startnom dojmu nove momčadi pojačane s nekolicinom vrhunskih nogometaša *Hajduk* na svom kontu ima samo jedan bod i trenutačno se nalazi na nezavidnom osmom mjestu. Na samom začelju su *Šibenik* i novi ligaš *Hrvatski dragovoljac* koji su još uvijek bez osvojenog boda.

Ovog tjedna igrat će se i uzvratni susreti hrvatskih predstavnika u Europi (*Dinamo*, *Rijeka*, *Osijek*, *Hajduk*), a odlični rezultati iz prvih susreta daju nadu kako bi sve četiri momčadi mogle izboriti plasman u sljedeću kvalifikacijsku rundu.

Sve u čast Njegovog Veličanstva!

D. P.

Narodne poslovice

- * Čuvaj se tihe vode i psa koji ne laje.
- * Svatko ima prava koliko ima moći.
- * Tko lopovu gleda kroz prste i sâm je lopov.

Vicevi, šale...

Doktor:

– Koliko ste kilograma imali najviše u životu?

Pacijent:

– 128.

Doktor:

– A najmanje?

– 3 i pol.

Kako ostvariti 100-postotni uspjeh na poslu?

- 12% ponedjeljkom,
- 23% utorkom,
- 40% srijedom,
- 20% četvrtkom,
- 5% petkom.

Mudrolije

- * Bolje je poslovati s ljudima koji nešto žele nego s onima koji su postali ono što su htjeli.
- * Djelovanje neće uvijek donijeti sreću, ali sreća sigurno neće doći bez djelovanja.
- * Od slobodnog čovjeka ne može se napraviti rob, jer je slobodan čovjek slobodan i u zatvoru.

Vremeplov – iz naše arhive

Tečaj novinarstva, 2007.

Iz Ivković šora

Jeto, baš...

Piše: Branko Ivković

Faljnīs, čeljadi moja. Jevo, niko zdravo pripeklo pa sam se moro sklonit pod or. Sad povirivam doli na šor ne bi l kogod svratio na divan. Doduše, i divana već svakaki ima, a najviše na ovim modernim telefonima i sokočalima. Slabo se to više svraća kod koga na izdivanjivanje. Bože, kadgod se znalo skupit po šora na divan a tek posli na gledanje televizije. Ni vam ondak ti šezdeseti i pa i sedamdeseti godina bilo televizija u svakoj kući, bili su zdravo skupi. Moro si ovrć dva-tri jutra žita i sve dat za televiziju. Al se onda svit radovo što će kogod doć, a ne ko sad kad kogod svraća a velika većina pomisli »av, fala Bogu, šta će sad ovaj«. Vidim i na ovim sokočalu da je u Tavankutu bila Dužijanca. Nakupilo se baš fajin svita, a uveče kolo. Mi nismo išli, dunila nika vitrina od gornjaka, naoblačilo se i počelo grmit a ova moja se boji grmljavine i nije tila ić. No, obavilo se to lipo i brez nas fala Bogu. Evo i moji pajdaša, čeljadi. Periša čim je sio, oma počo kukat kako mu žito podbacilo, kako je mala cina. A ko da si sad štogod novo izgustiro moj Periša, mislim se ja u sebi, ta tako nam je već sedam-osam godina, čim se prominila vlast i postala napridna cina žita postala nazadna. A borme sam malkoc i bisan već posto. Ta, ko i ne bi, fale puna usta a cine dvared a di koji čemu i triput narasle. Samo se ne sićaju toliko dignit i nadnice. Nema šta, čeljadi moja, došlo vrime da ćemo opet morat sadit bašču iza guvna, ne mož se naplaćat. Zeleniš i kojikako povrće košta kugod kila mesa, a to je samo zato što se čeljad manila bašče. Svi smo se pomodili pa sadimo niko cviće, travuljinu, nike zimzelene; pravimo ukrase od niki kamenčina a svi smo bašču zabajatili. Ta kugod da nije bilo lipo vidit i peršin, paradičku, crni i bili luk i drugo povrće.... Ne znam, al nisam pametan ni blizo, kandar ću opet opravit od ogrizina ogradu pa posadit svega. Neće meni onaj na peci iskat za kilu gra mauna kugod za kilu pileškog mesa. Ova dvojca poktoravaje, klamaje glavama al da njim kažeš da se late ašova i počmu prikopavat, oma bi pobigli, ni kafu ne bi dovršili. Šta kast, svit se ulinio pa gotovo. Sve bi niki na gotovo, još i da ga čovik narani i napoji. Ima već šurnajst kuća, veli Pere. Samo što on zna da više njim žene ni užnu kod kuće ne kuvaju. Lipo uzmu telefon, pa naruče gotovo. Još njim dođe i pincer pa ji dvori. E, vite, ja take kujne ne bi ni dozvolio da se otvaraje. Ta svit se i vako svega manio, a još da se manimo i kuvanja pa skroz ćemo otić Lucinim sokakom. E, zato će Braniša kupit onaj traktorčić na dva točka i malkoc mašina i lipo gasa, pravit bašču, sadit svega... A i ova moja, kazo sam joj nek ni u snu ne pomisli da mi počme naručivat tu gotovu užnu, ja mislim da bi zdila završila pod orom. Dosta je bilo gospoštine, čeljadi. Mašina za sušenje, za pranje sudi i svi ti novotarija. Triba to zasukat rukave, pljunit u šake pa naprid. Ajd, zbogom.

Rič po rič

Baš ispravno

Piše: Željko Šeremešić

Ako kogod ne viruje koliko j noć dugačka, taj tribo doć noćaske vidit kad sam se probudio. Trgnem se svaj uznojit, pogledem na sat kad ono ni dva sata. Au, Bože dragi, tako sam odviše gadno sanjo da mi još ni sade ni dobro. Nikako da svane, gledim u plafon ko ludi. Probo ja i ope zaspavat, mislim se možda ću ko i uvik zaboravit šta sam sanjo al bome od tog ništa. Sanjam vam ja da smo dobili nikako pismo. Ja ga otvorio. A u njemu »obaveštenje« da sam dužan dotirat naš špediter na pregled u nikaki »Centar-servis« u Sombor. Pa dalje da se moram pobrinit da svi točkovi, sidalica, ruda, ograda, amovi, rezervni točak, štrange, kajase... da dalje sve nabrajam, ama baš sve mora bit ispravno, oprano, naglancano. Sve popisano ko da kogod gledu u njeg kad je bio nov. I papire od špeditera da donesem, da dokažem otkal mi, kad i di sam ga kupio, od koga dobio, tablice da donesem. Zamislite ono najglavnije: da još i konje dovedem kod veterinara da je prigleđe, da vidu jesu zdravi. A šta da kažem, od ti silni mašina u stražnjem dvoru već sam i zaboravio di nam špediter. Ni redovno ni svanilo, a ja friško u stražnji dvor. Potrefio sam oma di je, a on zatrpan sa milijun drangulija. Od kad smo konje prodali ko da smo i zaboravili na špediter. Na njemu slame, motika, škatulja, kokošji gnjizda, svaj posran kako spavu kokoše na njemu. Silom sam se probio do njeg. Gledim i mislim se ako šta god stvarno bude tribo, tribaće mi dan vrimenta da ga izvučemo i dan vrimenta da ga operem. No, mislim se da j cigurno najbolje da unuka Marina čekam da se probudi, a sa' će on. Da ga pitam šta on misli o mojem sanjanju i obaveštenju. A ko u zo čas on nikako da se digne, baš sade ka j taka velika briga. I eto ga, promoljio glavu ko i uvik najranije, no sam je mene ovaj put bilo i prija sat vrimenta kasno. Požurio ja k njemu da mi ne pobigne, jel zna tako kadgode sam odletit. Ponovim mu cilo sanjanje, od početka do kraja. Ma to j cila pripovijčka taka dugačka da mi već moro opomenit da malo skratim. Ka j sve čo, počo se smijati koda j jio ludi dinja. »Eto, dida, viš reko sam ti da baš ne moraš ko u poslidnje vrime sam sidit i gledat u taj televizor«, kaže. Slušam, gledim pa se čudim i u sebe pitam kake sad ima veze televizor sa sanjanjem. »E, viš ovako: sam mi kaži jesi gledu, a to se sad stalno vrti, pripovijdanje o tehničkim pregledima limuzina. Kako se sade sve gledi, proverava, snima, do u dlaku. Kako na drum može izać limuzina koja j sto posto proverita i ispravna. Ni ogrebana da ne smije bit, da sve na njoj stoji, što bi rekli, ko da j divojka makar bila stara baka. Kako j sve poskupilo i kako se država ope brine za nas.« Ja u čudu potvrdim da jesam. »E, dida, ti si se toliko uživio i uplašio pa ti se priokrenilo pa si sanjo da i tvoj špediter mora na tehnički a konji, fala Bogu koje više nemaš, kod veterinara.« Bome potli ovog odlanilo mi. Al mi ni jasno kako to može, što bi rekli kod nas, sve bit iljadu posto ispravno. Sirotinja mora bit ispravna, a država može kad i kako oće. Da ti da kupiš, a danas najčešće kupiš limuzinu s trulog Zapada koja se tamo vozala a onda kod nas ne može. Vala smo ispravniji i od tog trulog Zapada. A država se baš brine za nas, ni sto posto već iljadu posto.

U NEKOLIKO SLIKA

Tkanje i vezovi

**PETAK
30.7.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:11 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:11 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:11 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:14 Heartland
11:04 Stani v Zagorju:
Zabok, dokumentarna serija
11:31 Bajkovita Hrvatska:
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život,
telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:05 Umorstva u
Midsomeru
17:00 Vijesti u 17
17:16 Crno-bijeli svijet
18:11 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:09 Kockar, američki film
21:59 Dnevnik 3
22:31 Sabotaža, film
00:21 Amerikanci
01:04 Dr. Oz
01:46 Dnevnik 3
02:01 Vijesti iz kulture
02:09 Lažljivo srce,
telenovela
02:52 Umorstva u
Midsomeru
04:21 Dnevnik 2
05:09 Stani v Zagorju:
Zabok, dokumentarna serija
05:34 Skica za portret
05:39 Dajem ti život

07:10 OI Tokio 2020: Rukomet
08:45 OI Tokio 2020: Tenis
11:55 OI Tokio 2020:
Plivanje, prijenos
12:20 OI Tokio 2020: Tenis
13:00 Italija puna strasti:
Sicilija, dokumentarna serija
13:30 OI Tokio 2020:
Atletika - 10 000 m, prijenos
14:15 OI Tokio 2020: Stolni
tenis
15:00 OI Tokio 2020:
Odbojka
17:15 OI Tokio 2020:
Plivanje, snimka finala
18:00 OI Tokio 2020:
Veslanje, snimka finala

18:45 OI Tokio 2020: Tenis /
Gimnastika / Judo, snimka
20:05 OI Tokio 2020:
Vaterpolo - skupina 3.kolo:
Hrvatska - Crna Gora
21:00
22:20 Rivijera
23:15 Obiteljski zločini
00:05 Graham Norton i gosti
00:50 Noćni glazbeni
program - spotovi
03:00 OI Tokio 2020:
Atletika - disk kvalifikacije,
prijenos
03:25 OI Tokio 2020:
Plivanje, prijenos finala
04:55 OI Tokio 2020:
Jedrenje - 49er

**SUBOTA
31.7.2021.**

06:40 65. Dubrovačke
ljetne igre - Lana Kos i
Željko Lučić uz Zagrebačku
filharmoniju pod ravnanjem
Ive Lipanovića, 25.08.2014.
07:47 Smith!, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:11 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Šlep za rasute terete,
dokumentarni film
13:23 Ekspedicija sa
Steveom Backshallom:
Surinam: Sablasna rijeka,
dokumentarna serija
14:18 Prizma
15:06 Gradski junak, film
16:26 I to je Hrvatska:
17:00 Vijesti u 17
17:17 Manjinski mozaik:
Profesor Božić
17:32 Bajkovita Hrvatska:
17:44 Ljepom našom:
Čakovec
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:11 Tu sam pred tobom,
američko-britanski
21:57 Loto 7 - izvještaj
22:01 Dnevnik 3
22:34 Kauboji i
izvanzemaljci, američko-
indijski film
00:30 Smith!, američki film
02:08 Dnevnik 3
02:31 Ljepom našom:
Čakovec
03:39 Fotografija u
Hrvatskoj
03:49 Gradski junak, film
05:09 Dnevnik 2
05:57 Skica za portret

06:12 Manjinski mozaik:
Profesor Božić
06:27 I to je Hrvatska:
06:40 Prizma

06:34 Juhuhu
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
08:25 OI Tokio 2020:
Vaterpolo - skupina 4. kolo:
Hrvatska - Srbija, prijenos
09:55 Budi nekome dom,
dokumentarna serija
10:25 Vrtlarica
11:00 Dom na kvadrat
11:35 Poslovni plan
12:10 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos
14:45 OI Tokio 2020:
Odbojka
17:00 OI Tokio 2020:
Plivanje, snimka finala
17:45 OI Tokio 2020:
Jedrenje, snimka
18:30 OI Tokio 2020:
Streljaštvo - trap, trostav,
snimka
19:15 OI Tokio 2020:
Atletika, snimka
20:05 OI Tokio 2020:
Vaterpolo - skupina 4. kolo:
Hrvatska - Srbija, snimka
22:20 Rivijera
23:15 Mafijaški ubojice s
Colinom McLarenom: John
Gotti - Don od teflona
00:05 Graham Norton i
gosti
00:50 Noćni glazbeni
program - spotovi
03:25 OI Tokio 2020:
Plivanje, prijenos finala
04:50 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
1.8.2021.**

07:45 Sve o Evi, film
10:00 Kuzminec: Misa
11:04 Pozitivno
11:34 Bajkovita Hrvatska:
12:00 Dnevnik 1
12:26 Plodovi zemlje
13:20 Zadar: More
13:58 Kolaži o laži: Lažne
snimke, dok. serija
14:51 I to je Hrvatska:
15:07 Priča o nama s
Morganom Freemanom: Mi
i oni, dokumentarna serija
15:55 Bajkovita Hrvatska:
16:07 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17

17:19 I to je Hrvatska:
17:36 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
20:03 Loto 6
20:10 turizam.hrt
20:38 Udomi me,
dokumentarna serija
21:04 Loto 6 - izvještaj
21:07 Kuba, revolucija i
svijet: Borci, dokumentarna
serija
22:08 Dnevnik 3
22:40 Neobični planet: Štit,
dokumentarna serija
23:28 Sve o Evi, američki
film
01:43 Kolaži o laži: Lažne
snimke
02:34 Dnevnik 3
02:57 Volim Hrvatsku
04:08 Mir i dobro
04:38 Dnevnik 2
05:26 Skica za portret
05:41 Zadar: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:35 Susjedstvo tigrića
Daniela, crtana serija
07:25 OI Tokio 2020:
Jedrenje - Laser, medal
race, prijenos
08:00 Luka i prijatelji
08:25 OI Tokio 2020:
Jedrenje - Laser, medal
race, prijenos
09:10 OI Tokio 2020:
Rukomet
10:45 OI Tokio 2020:
Gimnastika
12:50 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos
15:00 OI Tokio 2020:
Jedrenje, snimka
16:00 OI Tokio 2020:
Plivanje, snimka
17:10 OI Tokio 2020: Tenis,
snimka
19:10 OI Tokio 2020: Stolni
tenis, snimka
20:05 OI Tokio 2020 -
Atletika, snimka
22:20 Rivijera
23:15 Mafijaški ubojice
s Colinom McLarenom:
Sammy Gravano zvan Bik,
dokumentarna serija
00:05 Graham Norton i
gosti
02:55 OI Tokio 2020: Kajak,
prijenos
04:20 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos

**PONEDJELJAK
2.8.2021.**

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:05 Kič?: Rigoroso
11:35 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:00 Umorstva u
Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Čarobna Australija:
Kopno, dokumentarna serija
21:00 Hologram za kralja,
britansko-francusko-
njemačko-meksičko-
američki film
22:40 Dnevnik 3
23:13 Amerikanci
00:03 Crno-bijeli svijet
00:48 Dr. Oz
01:28 Dnevnik 3
01:51 Lažljivo srce
02:36 Umorstva u
Midsomeru
04:11 Dnevnik 2
04:59 Skica za portret/
Fotografija u Hrvatskoj
05:15 I to je Hrvatska:
05:25 Dajem ti život

05:55 Riječ i život
06:29 Juhuhu
08:25 OI Tokio 2020:
Vaterpolo - skupina 5. kolo:
Hrvatska - Španjolska,
prijenos
08:25 OI Tokio 2020:
Jedrenje, prijenos
09:50 OI Tokio 2020:
Streljaštvo, prijenos
10:00 OI Tokio 2020:
Gimnastika
12:55 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos + snimka
od noćas
15:05 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 OI Tokio 2020:
Hrvanje, snimka
17:30 OI Tokio 2020:
Vaterpolo: Hrvatska -
Španjolska, snimka
18:20 TV Bingo
19:00 OI Tokio 2020:
Jedrenje, snimka

* Sva prava eventualane izmjene programa zadržavaju TV postaje.

19:30 OI Tokio 2020:
Streljaštvo, snimka
20:05 OI Tokio 2020 -
Atletika, snimka
22:20 Rivijera
23:15 Koža, američko-
brazilsko-kanadsko-kineski
film
01:20 Ljubav pobjeđuje,
američki film
02:45 Noćni glazbeni
program - spotovi
03:50 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos
04:25 Noćni glazbeni
program - spotovi
05:36 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos
08:11 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos

UTORAK 3.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:17 Heartland
11:09 Hrvatska moj izbor:
Steve i Steve
11:34 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život,
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:10 Čarobna Australija:
Ocean, dokumentarna serija
21:00 Nerazuman čovjek,
američki film

22:35 Dnevnik 3
23:08 Amerikanci
23:58 Crno-bijeli svijet
00:43 Dr. Oz
01:23 Dnevnik 3
01:46 Lažljivo srce
02:31 Umorstva u
Midsomeru
04:06 Dnevnik 2
04:54 Hrvatska moj izbor:
Steve i Steve
05:19 Skica za portret/
Fotografija u Hrvatskoj
05:25 Dajem ti život

05:10 Izvan formata
05:55 Regionalni dnevnik
06:20 OI Tokio 2020: Košarka
08:40 OI Tokio 2020:
Odbojka / Rukomet
09:55 OI Tokio 2020:
Gimnastika - finale, prijenos
12:25 OI Tokio 2020:
Atletika, snimka
13:30 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos
15:05 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 OI Tokio 2020:
Košarka, snimka 1/4 finale
17:30 OI Tokio 2020:
Rukomet, snimka 1/4 finale
18:30 OI Tokio 2020:
Hrvanje, snimka
19:15 OI Tokio 2020: ??,
snimka
20:05 OI Tokio 2020 -
Gimnastika, snimka ?
22:20 Rivijera
23:15 Ubojita Jane, film
00:55 Monkey, američki film

SRIJEDA 4.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:15 Heartland
11:07 Globalna Hrvatska HTV
11:47 Bajkovita Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Dajem ti život
13:15 Dr. Oz
14:00 Vjetar u leđa
14:45 I to je Hrvatska:
15:05 Umorstva u Midsomeru
16:35 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 7
20:10 Čarobna Australija:
Čovjek, serija
21:00 Loto 7 - izvještaj
21:01 Pariz može čekati,
američko-japanski film
22:36 Dnevnik 3
23:09 Amerikanci
23:59 Crno-bijeli svijet
00:44 Dr. Oz
01:24 Dnevnik 3
01:47 Lažljivo srce
02:32 Umorstva u Midsomeru
04:07 Dnevnik 2
04:55 Skica za portret/
Fotografija u Hrvatskoj
05:10 I to je Hrvatska:
05:25 Dajem ti život

05:20 Što je klasik?
05:50 OI Tokio 2020: Odbojka
08:00 OI Tokio 2020: Boks,
prijenos
08:50 OI Tokio 2020, prijenos
12:55 OI Tokio 2020:

Atletika, prijenos
15:05 Vaš savršeni dom
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 OI Tokio 2020: Kajak,
snimka
17:15 OI Tokio 2020: Rukomet
18:45 OI Tokio 2020: Odbojka
20:05 OI Tokio 2020 -
Vaterpolo, snimka ?
22:20 Zauvijek skladatelj -
Rajko Dujmić
23:05 Rivijera
23:55 Absolutely Anything,
britanski film
01:25 Najiskrenije tvoj, film
02:55 OI Tokio 2020:
Odbojka na pijesku, prijenos
03:55 OI Tokio 2020:
Atletika, prijenos

ČETVRTAK 5.8.2021.

06:30 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
08:15 Dan domovinske
zahvalnosti
11:45 Knin: Dan pobjede
i domovinske zahvalnosti,
prijenos mise
13:05 Dnevnik 1
13:30 Dr. Oz
14:13 Vjetar u leđa
15:06 Umorstva u
Midsomeru
16:36 Bajkovita Hrvatska
17:00 Vijesti u 17
17:20 Crno-bijeli svijet
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
20:03 LOTO 6
20:10 Svečani koncert
povodom Dana pobjede i
domovinske zahvalnosti i

Dana hrvatskih branitelja,
prijenos
21:25 Loto 6 - izvještaj
21:32 Slike rata - Matko
Biljak, dokumentarni film
22:32 Dnevnik 3
23:05 Amerikanci
23:55 Crno-bijeli svijet
00:40 Dr. Oz
01:20 Dnevnik 3
01:43 Lažljivo srce
02:28 Umorstva u Midsomeru
04:03 Dnevnik 2
04:51 Skica za portret/
Fotografija u Hrvatskoj
05:16 Dajem ti život

05:41 Regionalni dnevnik
06:10 OI Tokio 2020: Košarka
08:15 OI Tokio 2020: Odbojka
09:50 OI Tokio 2020:
Rukomet
11:50 OI Tokio 2020:
Atletika, snimka
12:50 OI Tokio 2020: Košarka
14:55 OI Tokio 2020:
Rukomet
16:00 Regionalni dnevnik
16:30 OI Tokio 2020:
Odbojka na pijesku, snimka
17:30 OI Tokio 2020:
Odbojka / Atletika, snimka
18:45 OI Tokio 2020:
Rukomet, snimka
20:05 OI Tokio 2020 -
Košarka, snimka
22:20 Rivijera
23:15 USS Indianapolis:
Ratna hrabrost, film
01:25 Jedi, pij i vjenčaj se,
kanadsko-američki film
04:25 OI Tokio 2020:
Odbojka na pijesku

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetonik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Loše asocijacije su krive

Srela sam prijatelja na ulici, put preplanula od dodira mora, a kad sam ga pitala gdje su proveli ljetovanje, tužno je rekao u Crnoj Gori. Sve mi je postalo tužno i sad ne znam jesam li tužna zbog njega, njegove obitelji jer im nije drago što su tamo otišli ili sam tužna zbog Crne Gore koja svojim ljepotama ne uspijeva privući ljude da uživaju u njoj. Zapravo, Crnoj Gori se dogodilo da je preblizu, pa zato padne u sjenu svih dalekih i toliko željenih destinacija. Zašto je sve što je daleko i nedostižno uvijek primamljivije i zašto ne vidimo ljepotu u onome što nam je pred nosom? Nemam odgovora, samo nekoliko teorija i činjenica da mi je drago što su obližnja odredišta dobila priliku koja je posljedica epidemioloških mjera.

To s Crnom Gorom mislim da je do toga jer su nama dugo jedina mjesta za koja smo čuli i na koje nas je asocijiralo ljetovanje bili Budva i Bečići. To tamo je izgledalo kao na vašaru, i što se gužve tiče, i što se glazbe tiče, i što se mira i nemira tiče, i što se krafni, kukuruza, šećerne pjene, magaraca i svih ostalih vašar momenata tiče.

Prije par godina moj je brat radio u malom gradu iza Budve i ideja o posjetu me nije oduševila, jer sam jedna od onih koji su imali loše asocijacije na crnogorske plaže, a onda sam doživjela potpuno drugu obalu, potpuno druga područja i želim je posjetiti ponovno.

Što bih ja od nje htjela

Ono što je na prvom mjestu na mojoj listi želja kada je Crna Gora u pitanju, svakako je Durmitor i o njemu sam pisala. Svakako bih dodala mali i slatki Perast, koji sam već posjetila, Kotor s posebnom dušom, Adu Bojanu, kojoj se godinama opirem i za kojom želja sve više raste, ali ono što je ove godine privuklo pažnju je Skadarsko jezero.

Kad sam poželjela pisati o Skadarskom jezeru, nisam ni sanjala da ono ima toliko toga za ponuditi. Naravno, znala sam da je veliko, nisam preskakala školske sate kad smo o Skadarskom jezeru učili iz geografije i drugih predmeta, ali sada, kad turistički razmišljam, popis je sljedeći: promatranje ptica, izletnički turizam, točnije posjeti kulturno-povijesnim spomenicima, speleologija, sportski i rekreacijski turizam, event turizam, krstarenje i razni drugi oblici turizma.

Skadarsko jezero je nacionalni park od 1983. godine. Smješteno je na granici između Crne Gore i Albanije. To

je najveće jezero na Balkanu, površine 370 km². Od toga 222 km² pripada Crnoj Gori, a 148 km² Albaniji. Nacionalni park zauzima površinu od 40.000 ha. Skadarsko jezero je nacionalni park kojim dominiraju vodeni i močvarni ekosustavi, o čemu svjedoče podaci da je ovo područje od 1989. godine od međunarodnog značaja za ptice, a od 1995. upisano je na Svjetsku listu močvara od međunarodnog značaja. U parku postoje i posebni rezervati prirode: Mănastirská tapija, Pančeva oka i Crni žar.

Turistima turizam

Skadarsko jezero sa svojim obalama nudi devet pješačkih i dvije poučne staze. Također, uređeno je pet biciklističkih staza i dvije brdske biciklističke staze. Staze su označene, tako da ih posjetitelji mogu koristiti samostalno. Naravno, poseban doživljaj je krstarenje Skadarskim jezerom. Skrivena plaža i kupanje u jezeru sastavni su dio ove avanture u ljetnim mjesecima. Turistička ponuda uključuje i vožnju tradicionalnim drvenim čamcima – čamcima. Sportski ribolov prava je atrakcija na najvećem jezeru na Balkanu. A za ljubitelje promatranja ptica jezero nudi promatranje ptica s broda ili s platforme. Najbolje razdoblje za promatranje ptica je zima ili jesen, jer tada velika jata ptica selica prelijeću Skadarsko jezero. Kao dio Dinarida, planinskog lanca poznatog po krškom terenu, Nacionalni park Skadarsko jezero uključuje velike krške depresije, podzemne špilje i krške vodotoke.

I sve je ovo samo početak zapanjujuće liste. Uz sve povijesne i kulturne znamenitosti, u ovim ljetnim danima imamo prostora samo za osvježanje. Topla jezerska voda stvara idealne uvjete za kupanje, dok su odmor i sunčanje mogući na jednoj od plaža uz jezero. Jedna od vrlo popularnih plaža na Skadarskom jezeru, posebno u posljednje vrijeme, je plaža u Murićima, koja se nalazi vrlo blizu granice s Albanijom.

Treba reći da je ovo jedina pješčana plaža na jezeru. Mnogi ljudi više vole skrivenu plažu Pješačac u srcu jezera do koje se može doći samo brodom.

Popis plaža zaista je dugačak, kao i sve ostalo što razlikuje ovo lijepo mjesto, a nadam se da su svi uspjeli pronaći razlog da posjete Skadarsko jezero i uvrste ga na popis željenih odredišta, a ne samo usputnih.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo „Đurđin“

RIČ POD ĐERMOM

Nedjelja, 1. kolovoza, 19 sati

Program manifestacije:

Čuvari tradicije

Zbornik radova u povodu 10 godina
Seminara bunjevačkog stvaralaštava u Tavankutu

Gosti:

Ivana Petrekanić Sič, urednica,
Vojislav Temunović, autor, **Kata Suknović**, autorica,
Ladislav Suknović, predsjednik
HKPD-a „Matija Gubec“ Tavankut

Mjesto održavanja

Đurđin, crkva svetog Josipa Radnika

Uz potporu:

Autonomne Pokrajine Vojvodine,
Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i
Grada Subotice